

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Sandra RUPNIK

SISTEM POTRJEVANJA UČNIH GRADIV

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Sandra RUPNIK

Mentor: izredni profesor dr. Marjan BREZOVŠEK

SISTEM POTRJEVANJA UČNIH GRADIV

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

SISTEM POTRJEVANJA UČNIH GRADIV

V diplomskem delu sem raziskovala sistem potrjevanja učnih gradiv. Obstoj sistema potrjevanja je odvisen od šolske tradicije in od narave šolskega sistema. Načeloma velja, da v državah s procesno zakonodajo, ki obravnava šolo kot državno ustanovo, kjer je šolsko delo v celoti zakonsko regulirano, potrjevanje poznajo, v državah s finalno zakonodajo, ki temelji na predpostavki, da so primarni otrokovi učitelji in vzgojitelji starši, kjer država s svojo regulativo predvsem zagotavlja, da starši lahko uveljavljajo svoje pravice na področju vzgoje in izobraževanja, pa ne. V Republiki Sloveniji to področje ureja Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja in Pravilnik o potrjevanju učbenikov, s katerim se ureja način in postopek potrjevanja učbenikov, ki so namenjeni učencem, dijakom, vajencem in udeležencem izobraževanja odraslih. Zaradi lažjega razumevanja tematike sem najprej opredelila pojme, kot so: učbenik, učno gradivo in sistem potrjevanja učnih gradiv ter predstavila vzgojno-izobraževalni sistem s poudarkom na obveznem izobraževanju. Osrednji del diplomskega dela predstavlja analiza sistema potrjevanja učnih gradiv v Republiki Sloveniji in akterjev, vključenih v ta sistem. Sledi analiza potrjevanja učnih gradiv v izbranih evropskih državah: Avstrija, Švedska, Anglija in Madžarska ter primerjalna analiza s slovenskih primerom potrjevanja učnih gradiv.

Ključne besede: *izobraževanje, kurikulum, učbenik.*

TEACHING MATERIALS APPROVAL SYSTEM

This paper presents the research into the system of approval of teaching materials. The existence of such a system depends on the country's educational tradition and the nature of its educational system. In general it can be said that approval of teaching materials exists in countries with process-oriented legislation where schools are regarded as state institutions with the process of education being regulated entirely by law. In countries with final-oriented legislation which is based on the assumption that the child's primary teachers and educators are his/her parents and where the state regulations mainly ensure that parents can enforce their rights in the field of education no such approval system exists. In the Republic of Slovenia, this field is regulated by the Organisation and Financing of Education and Training Act and the Rules of Textbook Approval, which regulate the manner and procedures of approval of textbooks intended for primary and secondary school students, apprentices and participants in adult education. To facilitate the understanding of the topic, the paper begins by defining concepts such as: textbook, teaching materials and teaching materials approval system, and present the educational system with the stress on compulsory education. The main part of the paper covers the analysis of the approval system in the Republic of Slovenia and the parties involved. This is followed by an analysis of the approval system in selected European countries, including Austria, Sweden, England and Hungary, and a comparative analysis with the Slovenian system.

Key words: *education, curriculum, textbook.*

KAZALO

1. UVOD	7
1.1 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	10
1.1.1 Učbenik in učna gradiva	10
1.1.2 Sistem potrjevanja učnih gradiv	12
2. VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI SISTEM V REPUBLIKI SLOVENIJI	14
2.1 OBVEZNO OSNOVNOŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE V REPUBLIKI SLOVENIJI	16
2.1.1 Upravljanje osnovnih šol	17
2.1.2 Organizacija obveznega izobraževanja	18
2.1.3 Učbeniški skladi	19
3. SISTEM POTRJEVANJA UČNIH GRADIV V REPUBLIKI SLOVENIJI	21
3.1 KRATEK POGLED V ZGODOVINO	21
3.2 ZAKONODAJA NA PODROČJU POTRJEVANJA UČNIH GRADIV V REPUBLIKI SLOVENIJI	22
3.3 POSTOPEK POTRDITVE UČNIH GRADIV	23
3.4 KATALOG UČBENIKOV	27
3.5 PRODUKCIJA UČBENIKOV	28
4. GLAVNI AKTERJI IN NJIHOVA DEJAVNOST V SISTEMU POTRJEVANJA UČNIH GRADIV	31
4.1 MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT	31
4.1.1 Javna uprava in državna uprava	31
4.1.2 Ministrstva	33
4.1.3 Organiziranost, naloge in delovna področja Ministrstva za šolstvo in šport	33
4.2 STROKOVNI SVET REPUBLIKE SLOVENIJE ZA SPLOŠNO IZOBRAŽEVANJE IN KOMISIJA ZA UČBENIKE	37
4.3 ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ŠOLSTVO	40

4.3.1	Javni sektor in javna služba	40
4.3.2	Javni zavod	43
4.3.3	Organiziranost Zavoda Republike Slovenije za šolstvo	44
4.4	ZALOŽNIKI	45
4.4.1	Odbor za učbenike	46
5.	ANALIZA SISTEMA POTRJEVANJA UČNIH GRADIV V IZBRANIH EVROPSKIH DRŽAVAH	48
5.1	EVROPSKO ZDRUŽENJE ZALOŽNIKOV	48
5.2	SISTEM POTRJEVANJA UČNIH GRADIV V IZBRANIH EVROPSKIH DRŽAVAH	49
5.2.1	Avstrija	49
5.2.2	Švedska	51
5.2.3	Anglija	52
5.2.4	Madžarska	54
6.	PRIMERJALNA ANALIZA SLOVENSKEGA SISTEMA POTRJEVANJA UČNIH GRADIV Z IZBRANIMI EVROPSKIMI DRŽAVAMI	56
6.1	OBVEZNO IZOBRAŽEVANJE	56
6.2	NACIONALNI KURIKULUM	56
6.3	SISTEM POTRJEVANJA UČNIH GRADIV	57
6.4.	REGULACIJA UČBENIŠKEGA TRGA	58
6.5.	CENE UČBENIKOV	59
7.	ZAKLJUČEK	62
8.	LITERATURA IN VIRI	65
9.	PRILOGE	73
	PRILOGA A: Vloga za potrditev	73
	PRILOGA B: Navodilo za recenzente učnih gradiv	77
	PRILOGA C: Obrazec za oceno recenzenta	78
	PRILOGA D: Učbeniški vprašalnik Evropskega združenja založnikov	81
	PRILOGA E: Učbeniški vprašalnik Založbe Rokus Klett, d.o.o.	83

SEZNAM TABEL IN SLIK

Tabele

3.5.1 Število potrjenih učbenikov v devetletnem osnovnošolskem izobraževanju po razredih in založbah	29
--	----

Slike

2.1 Zgradba vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji 2006/07	15
3.5.2 Potrjeni učbeniki po založbah, v odstotkih	30
4.1.3.1 Organizacijska shema Ministrstva za šolstvo in šport	36
4.3.1.1 Sestava javnega sektorja	41

1. UVOD

»Učbenike uporabljajo učenci, kupujejo jih starši, izbirajo jih učitelji, potrjuje pa država. Pisci in založba naj bi ustregli vsem. Ker se pričakovanja glede učbenikov razlikujejo, vsem ni mogoče ustreči. Tudi vpliv na nastajanje učbenika je med pričakovalce porazdeljen neenakomerno. Družbene spremembe povzročajo sicer počasne, pa vendarle opazne spremembe v porazdelitvi vplivnosti. Kako sklepati kompromise med nasprotujočimi si pričakovanji, da bi bil učbenik uspešen. To pomeni, da bi prišel do učencev in da bi ga ti s pridom uporabljali« (Ferbar 1992: 41)?

Ideja o temi diplomskega dela se je porodila pri delu v založbi, katere osnovna dejavnost je izobraževalno založništvo s poudarkom na učbeniških kompletih in dodatnih gradiv za devetletno osnovno šolo. V naši založbi velja prepričanje, da učbeniki niso zgolj običajen izdelek, temveč tudi neprecenljiva kulturna dobrina z izjemnim vplivom na družbo. Tega se pri svojem delu vsi močno zavedamo, zato se trudimo ustvarjati čim boljše in sodobne učbenike po meri učencev in učiteljev.

Cilj diplomskega dela je predstaviti v javnosti zelo odmevno in aktualno temo s področja potrjevanja učnih gradiv v slovenskem šolskem prostoru. Ugotavljala sem stanje na področju potrjevanja učnih gradiv, s poudarkom na osnovnošolskih učnih gradivih devetletne osnovne šole, ki ga je prinesel novi Pravilnik o potrjevanju učbenikov (objavljen 2. junija 2006) in ga primerjala s stanjem v izbranih evropskih državah. Pri tem sem zastavila naslednji hipotezi:

1. Sistem potrjevanja učnih gradiv v Republiki Sloveniji je zastavljen visoko in primerljiv z drugimi izobraževalnimi sistemi v razvitih evropskih državah.
2. Razvoj uspešnega sistema potrjevanja učnih gradiv je dolgoročna naložba in ima pozitiven učinek na izobraževalni sistem.

Pri proučevanju izbrane teme sem uporabila naslednje raziskovalne metode in tehnike:

- zbiranje in analiziranje primarnih virov: zakonov, pravilnikov, podzakonskih aktov, dokumentov, itd.,
- zbiranje in analiziranje sekundarnih virov: knjig, člankov; velik del podatkov za sekundarno analizo sem pridobila na internetnih straneh, predvsem na straneh Ministrstva za šolstvo in šport ter Eurydice, informacijskega omrežja o izobraževanju v Evropi,
- za pridobivanje empiričnih podatkov sem uporabila raziskavi Evropskega združenja založnikov in Založbe Rokus Klett, ki sta bili na podlagi vprašalnikov opravljeni med člani Evropskega združenja založnikov, ki v vključuje 23 evropskih šolskih založnikov ter
- zgodovinsko analizo (pri spoznavanju preteklega stanja oz. spreminjanja), opisno metodo in študijo primera.

Diplomsko delo je razdeljeno na sedem sklopov.

V nadaljevanju poglavja sem zaradi lažjega razumevanja tematike opredelila temeljne pojme, vezane na izbrano temo; predstavila sem pojem učbenik, učno gradivo in sistem potrjevanja učnih gradiv.

V naslednjem sklopu sem predstavila vzgojno-izobraževalni sistem v Republiki Sloveniji, na vrhu katerega sta univerzi z doktorskim študijem, začenja pa se s predšolsko vzgojo v javnih in zasebnih vrtcih. Poudarek v poglavju je na obveznemu osnovnošolskemu izobraževanju: pravna podlaga, upravljanje osnovnih šol, organizacija obveznega izobraževanja in učbeniški skladi, ki učencem omogočajo izposojiti učbenikov po nižjih cenah.

Osrednji del diplomskega dela predstavlja poglavje z naslovom Sistem potrjevanja učnih gradiv v Republiki Sloveniji. V uvodnem delu sem na kratko predstavila zgodovino potrjevanja in izdajanja učbenikov do konca osemdesetih let prejšnjega stoletja, ko je bil način izdajanja učbenikov v Sloveniji oziroma Jugoslaviji zelo

podoben tistemu v ostalih socialističnih državah: strogo smo se držali pravila en predmet – en učbenik. Poglavlje nadaljujem s predstavitvijo Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja in Pravilnika o potrjevanju učbenikov ter na podlagi njune vsebine opišem način in postopek potrjevanju učbenikov, ki so namenjeni učencem, dijakom, vajencem in udeležencem izobraževanja odraslih. Na podlagi podatkov iz kataloga učbenikov raziščem tudi število potrjenih učbenikov za devetletno osnovnošolsko izobraževanje šolskem letu 2007/2008 in število založb, ki zalagajo potrjene naslove.

Akterji so lahko državnega in civilno družbenega tipa. V sistem potrjevanja učnih gradiv v Republiki Sloveniji tako sodijo Ministrstvo za šolstvo in šport, Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje, Komisija za učbenike, Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šolski založniki. Opisani so v četrtem poglavju.

Za analizo sistema potrjevanja učnih gradiv v izbranih evropskih državah, ki sledi v petem sklopu, sem za izhodiščni raziskavi izbrala učbeniška vprašalnika, ki sta bila opravljena med člani Evropskega združenja šolskih založnikov. Raziskavi sta pokazali, da se sistemi potrjevanja učbenikov med državami precej razlikujejo, kljub temu se je med modeli, ki jih uporabljajo posamezne države, pokazalo nekaj ključnih sovpadanj. Upošteva te podobnosti sem med sistemi potrjevanja učbenikov v evropskih državah določila štiri, ki jih ponazarjajo sistemi Avstrije, Švedske, Anglije in Madžarske.

Šesto poglavje predstavlja primerjalna analiza slovenskega sistema potrjevanja učnih gradiv z izbranimi evropskimi državami. Zanimali so me naslednji kriteriji: trajanje obveznega izobraževanja, pomembnost učnih programov, obstoj sistema potrjevanja učnih gradiv, strukturiranost in regulacija učbeniškega trga ter cene oziroma dostopnost učbenikov.

V zaključku sem povzela ugotovitve analize in nakazala odprta vprašanja s področja učbeniške problematike.

1.1 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

Pred osrednjim besedilom je smiselno opredeliti temeljne pojme učbenik, učna gradiva in sistem potrjevanja učnih gradiv.

1.1.1 Učbenik in učna gradiva

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika (1996: 1441) v geselskem članku besede učbenik preberemo naslednjo razlago: »Knjiga s predpisano snovjo za učenje.«

Učbenik je samo tista knjiga, v kateri znanstvene ali strokovno vsebine posredujemo učencu s posebnim didaktično-metodičnim instrumentarijem, glede na vzgojne in izobraževalne smotre, posebne naloge učnega načrta in programa, psihofizično zrelost učenca, ki mu je knjiga namenjena, pa tudi glede na posebne okoliščine izobraževanja (Malić 1992: 34).

Učbeniki se v vsaj treh pomembnih segmentih razlikujejo od preostalih knjig. Njihove vsebine, način trženja in njihovo razmerje do države so učbenike spremenile v posebno knjižno zvrst, ki živi samosvoje založništvo in avtorsko življenje, ločeno od drugih knjižnih trgov. Ta samosvojost je posledica dejstva, da so učbeniki vpeti v pedagoški proces. Tako se pogosto zgodi, da zanje veljajo predvsem tista pravila in zakonitosti, ki »naddoločajo« vzgojno-izobraževalni sistem in šolski prostor (Kovač in drugi 2005: 35).

Malić (1992: 35) kot osnovne značilnosti učbenika navaja:

- narejen je za učni proces in za posebne okoliščine vzgoje, za šolo;
- je standard opreme učencev (in šole);
- njegovo nastajanje in uporabo določajo posebni predpisi (zakon), ki urejajo način pridobivanja rokopisov, ocen, opreme idr.;
- je vodnik do drugih virov znanja (do včeraj skoraj edini!);
- združuje multimedijško opremo za pouk (je pregled učnega dogajanja v razredu, šoli);

- je motivator učnega procesa, učenec pa ob njem postane samostojen pri intelektualnem delu;
- je vir za nadzor sprejetih izobraževalnih vsebin na določeni stopnji izobraževanja (šolanja).

Definicija učbenika je odvisna od narave šolskega sistema – odvisno, ali ima država **procesno ali finalno šolsko zakonodajo** (pojma bom predstavila v nadaljevanju besedila). V deželah s procesno šolsko zakonodajo je učbenik mogoče definirati kot knjigo, ki s predpisano učno vsebino učencem na pregleden način predstavlja znanje, v državah s finalno šolsko zakonodajo ravno obratno kot učbenik definirajo predvsem tiste knjige, ki so napisane na podlagi pedagoškega premisleka in namenjene učenju, ki ga je treba oceniti oziroma podpori pri poučevanju in učenju za doseganje vzgojno-izobraževalnih ciljev in standardov znanja, opredeljenih v učnem načrtu oziroma katalogu znanja. V deželah s procesno orientacijo, ki hkrati pristajajo na vsebinsko okvirne učne načrte, nimajo pa jasno določenih standardov finalnega preverjanja znanja, je učbenik tisti, ki določa, kaj naj otroci znajo. Obratno pa tam, kjer so standardi določeni in tudi finalno preverjeni, učbeniki nimajo te funkcije, zato je lahko samo boljša ali manj dobra pomoč za doseg določenega standarda znanja, ki je določeno na drugi ravni in ne v učbeniku (Kovač in Kovač Šebart 2003: 63).

Pravilnik o potrjevanju učbenikov¹ učbenik opredeljuje kot osnovno **učno gradivo** za doseganje vzgojno-izobraževalnih ciljev in standardov znanja, opredeljenih v učnem načrtu oziroma katalogu znanja. Z didaktično-metodično organizacijo vsebin in prirejeno likovno ter grafično opremo podpira poučevanje in učenje. Vsebina in struktura učbenika omogočata samostojno učenje udeležencev izobraževanja in pridobivanje različnih ravni ter vrst znanja. Učbenik za doseganje vzgojno-izobraževalnih ciljev ne zahteva neposrednega vpisovanja in vrisovanja rešitev ter odgovorov na vprašanja. Učbenik je vezan na šolski predmet oziroma vsebinsko-didaktični sklop, razred in določeno stopnjo izobraževanja. Učbenik je tudi berilo kot zbirka besedil, izbranih skladno s cilji učnega načrta.

¹ Pravilnik o potrjevanju učbenikov. Ur. list RS, št. 57/2006, 2. in 3. člen.

Učna gradiva lahko razdelimo v štiri skupine (Turk Škraba 2005: 7):

- Učbeniki (učna literatura, knjige), ki so dopolnilo učiteljevemu delu in podpora učencem pri samostojnem učenju (praviloma zunaj šole), t. i. klasični/tradicionalni učbeniki.
- Učbeniki, ki jih učenci ob učiteljevem usmerjanju uporabljajo pri pouku in tudi pri samostojnem delu doma ali v šoli, npr. berila, atlas ipd. gradivo.
- Učbeniki, ki združujejo značilnosti klasičnega/tradicionalnega učbenika, berila in delovnega zvezka, v katerega učenci v skladu z učiteljevimi navodili pišejo, rišejo, dopolnjujejo itn., t. i. delovni učbeniki.
- Delovni zvezki, zbirke nalog, vprašanj itn., t. i. dodatno didaktično gradivo.

1.1.2 Sistem potrjevanja učnih gradiv

Obstoj sistema potrjevanja je odvisen od šolskih tradicij in od narave šolskega sistema. Načeloma velja, da v državah s procesno zakonodajo potrjevanje poznajo, v državah s finalno zakonodajo pa ne (Kovač 2006: 6).

Za **procesno zakonodajo** je značilno, da obravnava šolo kot državno ustanovo, v kateri je *»šolsko delo v celoti in zelo podrobno zakonsko regulirano, kar pomeni, da se z zakonom ne predpisuje le formalno-pravnih okvirov delovanja šole, temveč tudi vsebinsko, učno, vzgojno, izobraževalno, skratka strokovno pedagoško doktrino«* (Medveš 1991: 72).

Finalna zakonodaja pa temelji na predpostavki, da so primarni otrokovi učitelji in vzgojitelji starši, ne pa šola, zaradi česar država ni nosilec pravice do vzgajanja in izobraževanja, ampak mora s svojo regulativo predvsem zagotoviti, da bodo starši lahko uveljavili svoje pravice na tem področju, ne pa predpisovati vsebinske, didaktične, metodične ter vzgojne doktrine šole. Ta svoboda je v veliki meri omejena z izpitnim redom (Medveš 1991: 75).

Ključne razlike med procesno in finalno šolsko zakonodajo (Kovač 2006: 9):

- finalna zakonodaja pripisuje manjši pomen učnemu procesu in njegovi organizaciji ter večji pomen učinkom oziroma rezultatom pouka,
- procesna zakonodaja pripisuje učnemu procesu večji pomen kot njegovim objektivno merljivim učinkom,
- v sistemih s procesno zakonodajo je nadzor nad vsebino učbenikov večji, svoboda avtorjev pa manjša,
- iz teh razlik med obema sistemoma izhaja tudi v temelju različno razumevanje koncepta učbenika.

Svoboda učiteljevega izbora učbenika in s tem odprtost učbeniškega trga v državah z razvito demokratično tradicijo je opredeljena na dva različna načina: bodisi tako da imajo učitelji, šole ali šolska okrožja popolno avtonomijo pri izboru učbenika, ali pa tako da je ta izbor omejen z listo potrjenih učbenikov.

Večina razvitih držav ima visoko strukturiran učbeniški trg, na katerem si založniki med sabo konkurirajo z učbeniki, izdanimi za isti šolski predmet. Edini izjemi pri tem sta Islandija in Luksemburg, kjer velikost trga konkurence ne dovoljuje, in pa Grčija, ki od vseh držav članic Evropske unije odstopa po tem, da se sme pri pouku posameznega predmeta uporabljati le en učbenik, ki ga izda državni zavod, za ta namen ustanovljen že leta 1937. Vse ostale države, ki trg in konkurenco poznajo, pa se med sabo pomembno ločijo tako po tem, kdo učbenike izdaja, kot tudi po tem, kdo odloča o njihovi uporabi v šolah (Kovač in Kovač Šebart 2003: 47).

Sistem potrjevanja učnih gradiv nekatere evropske države poznajo, druge ne: značilen je npr. za Avstrijo, Hrvaško, Madžarsko, Nemčijo, Litvo, Švico, Estonijo, Latvijo, Slovaško, Slovenijo. Belgija, Finska, Norveška, Švedska, Nizozemska, Italija, Velika Britanija, Francija, npr. sistema potrjevanja učnih gradiv ne poznajo.

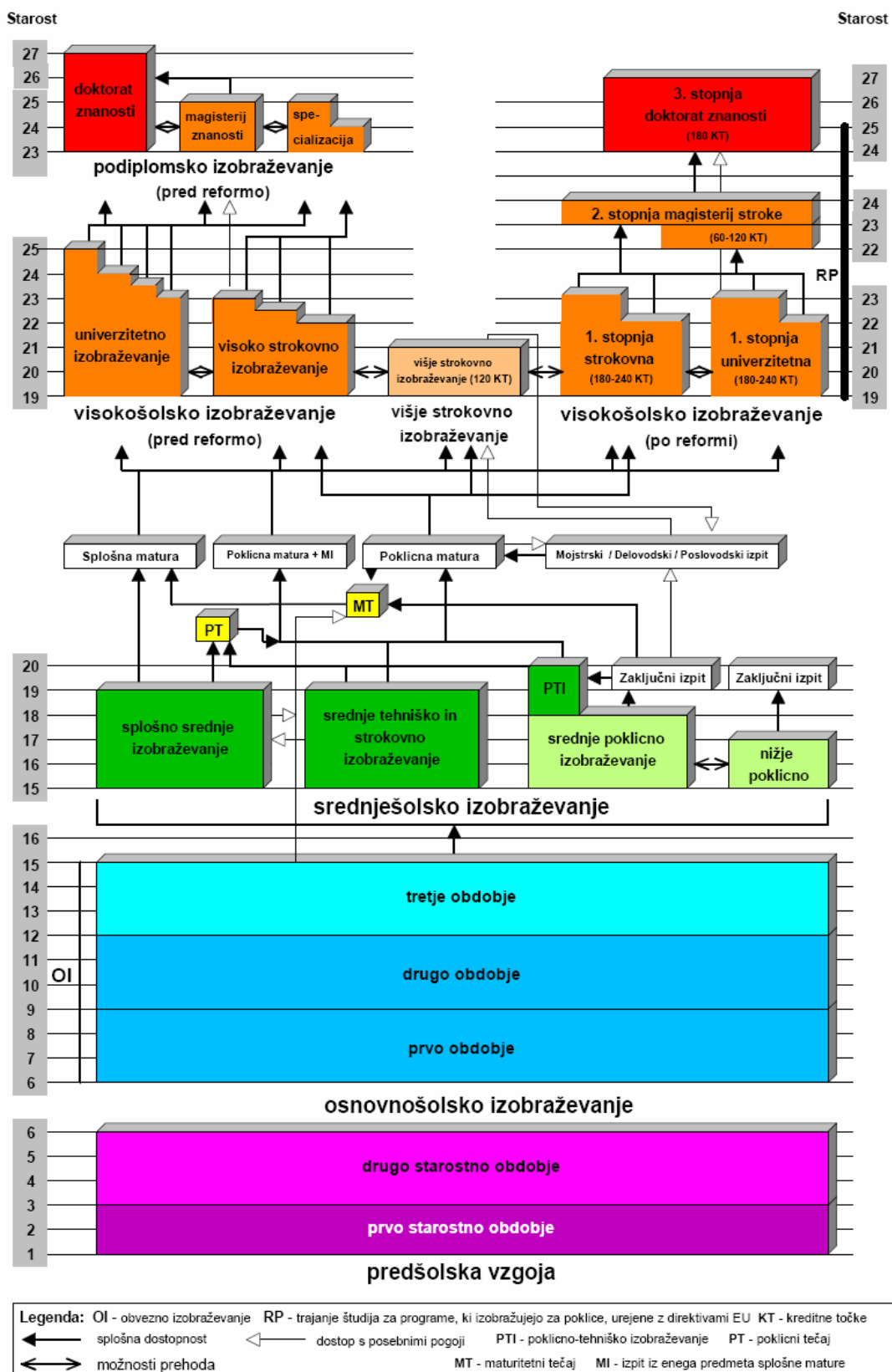
2. VZOGJNO-IZOBRAŽEVALNI SISTEM V REPUBLIKI SLOVENIJI

Vzgoja in izobraževanje je v Republiki Sloveniji sistem, na vrhu katerega sta univerzi z doktorskim študijem, začenja pa se s predšolsko vzgojo v javnih in zasebnih vrtcih. Obsega zapleteno organizacijo in financiranje, vrsto učiteljev in drugih strokovnih delavcev, urejeno pa je s sistemskimi zakoni in mnogimi podzakonskimi predpisi. Pristojnosti in odgovornosti za razvoj in delovanje sistema vzgoje in izobraževanja so razporejene med Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, lokalnimi skupnostmi (občinami), strokovnimi sveti, ki jih imenuje Vlada Republike Slovenije, in zavodi, ki so ustanovljeni za razvoj in svetovanje na področju vzgoje in izobraževanja (Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje, Andragoški center Republike Slovenije, Državni izpitni center) (Internetni vir 1).

Javno veljavna izobrazba se pridobi po javno veljavnih izobraževalnih programih, ki jih sprejme minister, pristojen za izobraževanje, v sodelovanju s strokovnim svetom. Javno veljavne programe izvajajo javne ali zasebne šole, ki morajo izpolnjevati kadrovske in materialne pogoje in se morajo vpisati v razvid šol pri ministrstvu. Univerze in samostojni visokošolski zavodi so avtonomni in sami v skladu z zakonom sprejemajo študijske programe in določajo kriterije, ki jih morajo izpolnjevati visokošolski učitelji in sodelavci (Internetni vir 1).

Podrobno zgradbo vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji prikazuje slika 2.1, ki obsega predšolsko vzgojo, osnovnošolsko izobraževanje, srednješolsko izobraževanje, ki se deli na splošno srednje izobraževanje, srednje tehniško in strokovno izobraževanje, srednje in nižje poklicno izobraževanje. Poklicno in strokovno izobraževanje omogoča pridobitev nižje poklicne izobrazbe (praviloma 2 leti in pol izobraževanja), srednje poklicne izobrazbe (praviloma 3-letno izobraževanje v šoli ali v dualnem sistemu, kjer se izmenjuje izobraževanje v šoli in pri delodajalcu), srednje strokovne izobrazbe (4-letno izobraževanje, ali 2-letno po končanem 3-letnem, ali enoletni poklicni tečaj po končani gimnaziji) in višje

Slika 2.1: Zgradba vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji 2006/07

Vir: Internetni vir 1.

strokovne izobrazbe (2-letno izobraževanje, vsaj 40 odstotkov pri delodajalcu). Srednja strokovna izobrazba se pridobi tudi z mojstrskim oziroma delovodskim ali poslovodskim izpitom, ki se opravlja pri obrtni zbornici ali gospodarski zbornici. Splošno srednje izobraževanje izvajajo gimnazije – splošna gimnazija (z različico klasične, ki omogoča pouk latinščine in grščine) ter strokovna gimnazija (tehniška, ekonomska, umetniška). Gimnazija se konča z maturo, ki je splošni pogoj za vpis na univerzo, omogoča pa tudi vpis v višje in visoke strokovne šole. Visoko šolstvo ima tri stopnje. V prvo se razvrščajo visokošolski strokovni študijski programi in univerzitetni študijski programi, v drugo magistrski študijski programi in v tretjo doktorski študijski programi.

2.1 OBVEZNO OSNOVNOŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE V REPUBLIKI SLOVENIJI

Ustava Republike Slovenije² v 57. členu določa, da je osnovnošolsko izobraževanje obvezno in se financira z javnimi sredstvi. Osnovnošolsko izobraževanje ureja Zakon o osnovni šoli (ZOsn)³ ob tem pa usmerjanje otrok s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami ureja Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami⁴.

Osnovnošolsko izobraževanje izvajajo osnovne šole, osnovne šole s prilagojenim programom, glasbene šole ter zavodi za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami. Osnovnošolsko izobraževanje odraslih je organizirano v osnovnih šolah za odrasle in na ljudskih univerzah. Za tujce je organizirana mednarodna šola (Internetni vir 6). Osnovnošolsko izobraževanje se lahko opravlja tudi kot izobraževanje na domu (ZOFVI 6. člen).

Splošni cilj osnovnih šol je učencem dati temeljno znanje in jih pripraviti na nadaljnje šolanje ter usposabljanje za poklicno in osebno življenje. Učenci se

² Ustava Republike Slovenije. Ur. list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06.

³ Zakon o osnovni šoli. Ur. list RS, št. 12/96, 33/97, 54/00, Odl. US: U-I-72/96, 59/01, 71/04, 53/05, 60/06.

⁴ Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Ur. list RS, št. 54/2000, 118/2006.

naučijo razumevati osnovne zakone o naravi, družbi in človeku, razvijajo govorno kulturo in radovednost, potrebo po stalnem učenju, prijateljskih stikih z vrstniki in odraslimi; šole jih vzpodbujajo pri razvijanju interesov in sposobnosti ter oblikujejo njihove navade (Internetni vir 2).

Osnovnošolsko izobraževanje je v obsegu zagotavljenega programa brezplačno in se financira z javnimi sredstvi.

2.1.1 Upravljanje osnovnih šol

Za izvajanje nacionalne politike na področju vzgoje in izobraževanja je odgovorno Ministrstvo za šolstvo in šport. Odgovorno je predvsem za izvajanje predpisov s področja vzgoje in izobraževanja.

Občine kot ustanoviteljice osnovnih šol in odgovorne za področje osnovnega izobraževanja morajo zagotoviti pogoje za izvedbo zagotavljenega programa osnovnega izobraževanja in poskrbeti za programe dodatnih dejavnosti. Obveznosti financiranja zagotavljenega programa so po Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI)⁵ razdeljene med občino in državo. Iz državnega proračuna se namenjajo sredstva za plače in del osebnih prejemkov zaposlenih za izvedbo predpisanega programa osnovne šole in sredstva za plače učiteljev in učiteljic v podaljšanem bivanju ter za izvedbo osnovnega glasbenega izobraževanja. Iz občinskih proračunov se krijejo materialni stroški, ki nastajajo v šolah, stroški vzdrževanja šolskega prostora in nabave učil in opreme. Občine zagotavljajo sredstva za prevoz otrok v šolo in skrbijo za vlaganja v osnovnošolski prostor. Poleg navedenega občine zagotavljajo sredstva za dodatni program, kot so varstvo vozačev, fakultativni pouk in večji obseg interesnih dejavnosti, subvencionirajo šolsko prehrano in učbenikov, itd. (Krek 1995: 73).

⁵ Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. Ur. list RS, št. 98/05 – uradno prečiščeno besedilo.

2.1.2 Organizacija obveznega izobraževanja

Po Zakonu o osnovni šoli se je v šolskem letu 1999/2000 začelo postopno uveljavljanje programa devetletne osnovne šole, v šolskem letu 2003/2004 pa obvezno izvajanje programa s prvim ter sedmim razredom. Šolska obveznost se je podaljšala za eno leto navzdol – otroci so šoloobvezni s šestimi in ne več s sedmimi leti. Osemletno izobraževanje se bo v celoti izteklo v šolskem letu 2007/2008 (Internetni vir 2). V Sloveniji tako vstopajo otroci v osnovno šolo stari šest let, osnovnošolsko izobraževanje, ki je pri nas enako obveznemu izobraževanju, pa traja devet let.

Devetletno osnovno izobraževanje ima tri stopnje. Vsaka traja tri leta (Internetni vir 3):

1. vzgojno-izobraževalno obdobje (prvi, drugi in tretji razred) – otroci od šestega do devetega leta starosti,
2. vzgojno-izobraževalno obdobje (četrti, peti in šesti razred) – otroci od devetega do dvanajstega leta starosti,
3. vzgojno-izobraževalno obdobje (sedmi, osmi in deveti razred) – otroci od dvanajstega do petnajstega leta starosti.

S predmetnikom se določi letno in tedensko število ur pouka iz posameznih predmetov oziroma predmetnih področij, število ur oddelčne skupnosti in minimalno število ur, potrebnih za uresničevanje učnega načrta. Z učnim načrtom se določi vsebina predmetov ali predmetnih področij, standardi znanj in cilji pouka pri predmetih in predmetnih področjih (ZOsn 29. člen).

Znanje učencev v osnovni šoli se ocenjuje s številčnimi in besednimi ocenami. V prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju učitelji pri posameznih predmetih ali predmetih oziroma vsebinskih področjih z opisnim ocenjevanjem vrednotijo učenčevo napredovanje. Vsakega učenca opisno ocenijo na osnovi opazovanj in različnih oblik preverjanja znanja (Krek 1995: 108). Ob koncu 1., 2. in 3. razreda učitelj pri vsakem predmetu oblikuje zaključno opisno oceno, s katero opiše

učenčev napredek pri doseganju ciljev oziroma standardov znanja, opredeljenih v učnih načrtih. Ob koncu 4., 5., 6., 7., 8. in 9. razreda učitelj pri vseh predmetih oblikuje zaključno številčno oceno. Pri oblikovanju zaključne ocene učitelj oceni, v kolikšni meri učenec dosega standarde znanja, opredeljene v učnih načrtih, in upošteva ocene, ki jih je učenec pri predmetu prejel med šolskim letom (Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanje učencev 20. člen). Ob koncu drugega in tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja se znanje učencev preverja z nacionalnim preverjanjem znanja. Dosežki nacionalnega preverjanja znanja so šoli, učencem in njihovim staršem dodatna informacija o doseženem znanju učencev (Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanje učencev 26. člen).

2.1.3 Učbeniški skladi

Obvezna osnovna šola je za otroke in mladino brezplačna in se financira z javnimi sredstvi. Vendar pa morajo učenci oziroma njihov starši plačevati šolske potrebščine, delovne zvezke in prispevek za uporabo učbenikov. Večinoma sami plačajo prehrano, stroške prevoza v šolo pa poravnajo občine (Internetni vir 2).

Ministrstvo za šolstvo in šport že od leta 1994 namenja posebno pozornost reševanju učbeniške problematike. V letih od 1994 do 1996 je v okviru procesa (programa) zagotavljanja dostopnosti učbenikov in učnih gradiv pričelo z načrtnim oživljanjem učbeniških skladov na osnovnih šolah, v letih 1997 do 2000 pa je pomagalo pri uvajanju učbeniških skladov tudi na srednjih šolah. Temeljne usmeritve na področju učbenikov so določene v Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (med drugim državo zavezuje k vzdrževanju učbeniških skladov na osnovnih šolah), Pravilniku o potrjevanju učbenikov in Pravilniku o upravljanju učbeniških skladov (Poročilo o realizaciji programa v letu 2006 ter program za leto 2007 2007: 2).

Učbeniške sklade vodijo in upravljajo šole. Za potrebe sklada šole same poskrbijo za nakup učbenikov preko knjigarn oziroma založnikov. Pravilnik o upravljanju

učbeniških skladov določa⁶, da se v učbeniški sklad lahko vključijo le učbeniki, objavljeni v Katalogu učbenikov. Učbenike si lahko učenci izposodijo iz učbeniškega sklada. Za izposojene učbenike plačajo izposojevalnino, ki lahko znaša največ tretjino maloprodajne cene novega učbenika. Šole pa ne smejo zaračunati izposojevalnine za učbenike, ki jih imajo v skladu četrto leto ali dlje in jih šole učencem še vedno izposojajo (Internetni vir 4).

Ministrstvo za šolstvo je v šolskem letu 2006/2007 uvedlo novost, to je brezplačna izposoja učbenikov iz učbeniških skladov za učence prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja. V šolskem letu 2007/2008 pa bodo do brezplačne izposoje učbenikov upravičeni tudi učenci drugega vzgojno-izobraževalnega obdobja. Ministrstvo bo vsem šolam zagotovilo sredstva, ki bi jih sicer šole prejele iz naslova izposojevalnine (Internetni vir 5).

Pravilnik o učbeniških skladih določa, da se lahko sredstva, ki so namenjena učbeniškem skladu, porabijo samo za nakup učbenikov sklada ter za pomoč socialno šibkim učencem (delna ali celotna oprostitvev plačila izposojevalnine). V primeru pozitivnega ostanka, ki ga šola ugotovi po pokritju vseh stroškov, pa se lahko sredstva iz sklada namenijo tudi za nakup drugih učnih gradiv, vendar največ v višini 10 odstotkov vseh sredstev sklada.

V šolskem letu 2006/2007 je bilo v učbeniške sklade vključenih okoli 89 odstotkov vseh učenk in učencev osnovnih šol. V srednjih šolah učbeniški skladi niso obvezni, jih pa večina srednjih šol ima. V šolskem letu 2006/2007 je imelo učbeniške sklade približno 93 odstotkov vseh srednjih šol, učbenike pa si je izposodilo 75 odstotkov dijakinj in dijakov na vseh šolah (Poročilo o realizaciji programa v letu 2006 ter program za leto 2007 2007: 3).

⁶ Pravilnik o upravljanju učbeniških skladov. Ur. list RS, št. 43/2002.

3. SISTEM POTRJEVANJA UČNIH GRADIV V REPUBLIKI SLOVENIJI

3.1 KRATEK POGLED V ZGODOVINO

Do konca osemdesetih let prejšnjega stoletja je bil način izdajanja učbenikov v Sloveniji oziroma Jugoslaviji zelo podoben tistemu v ostalih socialističnih državah: strogo smo se držali pravila en predmet – en učbenik, pri čemer je bil ta en učbenik natančen odsev in hkrati operacionalizacija predmetnika in učnega načrta. Obseg učbenika se je moral ujemati s številom pedagoških ur. Ko je bil učbenik napisan, so recenzenti in posebne komisije pri Strokovnih svetih za vzgojo in izobraževanje ocenjevali še vsebinsko in idejno skladnost. Učbenike so vsebinsko pripravljale posebne javne ustanove, ki so v večini republik opravljale tudi kompleten založniški servis z organizacijo tiska, distribucije in prodaje: v Srbiji s pokrajinama in Črni gori je bil to Zavod za izradu udžbenika i učnih sredstava, na Hrvaškem Školska knjiga, v Makedoniji Prosvetno delo (Kovač in drugi 2005: 63).

Od tu naprej pa se je način izdajanja učbenikov v Sloveniji pomembno razlikoval od prakse v Jugoslaviji in ostalih socialističnih državah. V Sloveniji je učbenike tradicionalno zalagalo več različnih založb. Večino jih je res založila Državna založba Slovenije, zalagale pa so jih tudi Mladinska knjiga, Obzorja, Tehniška založba Slovenije in DDU. Zavod za šolstvo je pripravljaj njihova besedila, založba pa je nato poskrbela za njihovo ureditev, tisk in distribucijo (Kovač in Kovač Šebart 2003: 57).

Tako stanje so formalizirali in nadgradili leta 1986, ko je bil sprejet poseben Dogovor o delitvi dela na področju zalaganja učbenikov (7. 7. 1986), po katerem je bil, tako kot dotlej, za konceptualno pripravo učbenikov zadolžen Oddelek za učbenike na Zavodu za šolstvo, njihova tehnična, deloma pa tudi vsebinska izvedba in distribucija pa so bile prepuščene različnim založbam. Tako so slovenske založbe, poleg vloge tehniško-založniškega servisa Oddelka za učbenike na Zavodu za šolstvo, v osemdesetih letih prejšnjega stoletja pri pripravi

učbenika, začele prevzemati tudi vsebinsko vlogo, kar je pripeljalo do tega, da se je tedanja Slovenija začela razlikovati od večine socialističnih držav po tem, da je bila v njej decentralizirana ne samo tehnična, ampak tudi vsebinska izvedba učbenika (Kovač in Šebart 2003: 58).

Država se je od začetka osemdesetih letih prejšnjega stoletja naprej vse bolj umikala iz vsebinske priprave in izdajanja učbenikov. Sprememba družbene ureditve leta 1989 s tega zornega kota ni pomenila radikalnega reza v dotedanjo prakso, ampak samo intenzivno nadaljevanje procesov, ki so se začeli v osemdesetih letih prejšnjega stoletja. So pa si začele šolske založbe na trgu tudi konkurirati med sabo, Zavod za šolstvo RS oziroma država pa se je iz procesa njihove vsebinske priprave umaknila do te mere, da si je država v procesu potrjevanja zadržala oceno »vsebinske narave« učbenika. Sedaj brez idejno-teoretične zasnovanosti in »vsebine v celoti« (Kovač in drugi 2005: 71–72).

3.2 ZAKONODAJA NA PODROČJU POTRJEVANJA UČNIH GRADIV V REPUBLIKI SLOVENIJI

Področje učbenikov ureja 21. člen Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, ki pravi, da

»V šolah, ki izvajajo javno veljavne programe, se uporabljajo le učbeniki, ki jih potrdi pristojni strokovni svet.

Postopek za pripravo in potrjevanje učbenikov določi minister.

Zasebne šole uporabljajo učbenike iz prvega odstavka tega člena le za z zakonom določene obvezne predmete.

Določbe tega člena ne veljajo za višje strokovne šole«.

V ta namen je minister za šolstvo sprejel Pravilnik o potrjevanju učbenikov, s katerim se urejata način in postopek potrjevanja učbenikov, ki so namenjeni učencem, dijakom, vajencem in udeležencem izobraževanja odraslih (1. člen).

3.3 POSTOPEK POTRDITVE UČNIH GRADIV

Učbenike na podlagi 25. člena Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja in Pravilnika o potrjevanju učbenikov potrjuje Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje. Postopek potrjevanja učnih gradiv izvaja Komisija za učbenike.

Pristojni Strokovni svet potrdi učno gradivo, ki je (Pravilnik o potrjevanju učbenikov 3. člen):

- skladno s cilji sistema vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji, določenimi v 2. členu⁷ Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja po ciljih, standardih znanja in vsebinah usklajeno z veljavnim učnim načrtom oziroma s katalogi znanja,
- skladno s sodobnimi spoznanji stroke oziroma strok, ki opredeljujejo predmet ali poklicno področje,

⁷ Cilji sistema vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji so:

- zagotavljanje optimalnega razvoja posameznika ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, narodno pripadnost ter telesno in duševno konstitucijo,
- vzgajanje za medsebojno strpnost, razvijanje zavesti o enakopravnosti spolov, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi, spoštovanje otrokovih in človekovih pravic in temeljnih svoboščin, razvijanje enakih možnosti obeh spolov ter s tem razvijanje sposobnosti za življenje v demokratični družbi,
- razvijanje jezikovnih možnosti in sposobnosti in ozaveščanje položaja slovenskega jezika kot jezika države Slovenije; na območjih, ki so opredeljena kot narodno mešana, pa ob slovenskem jeziku tudi ohranjanje in razvijanje italijanskega in madžarskega jezika,
- spodbujanje zavesti o integriteti posameznika,
- razvijanje zavesti o državni pripadnosti in narodni identiteti in vedenja o zgodovini Slovenije in njeni kulturi,
- omogočanje vključevanja v procese evropskega povezovanja,
- uveljavljanje možnosti izbire na vseh ravneh vzgoje in izobraževanja,
- omogočanje vzgoje in izobraževanja, ki ustreza stopnji razvoja in življenjski dobi posameznika,
- zagotavljanje enakih možnosti za vzgojo in izobraževanje na območjih s posebnimi razvojnimi problemi,
- zagotavljanje enakih možnosti za vzgojo in izobraževanje otrok iz socialno manj spodbudnih okolij,
- zagotavljanje enakih možnosti za vzgojo in izobraževanje otrok, mladostnikov in odraslih s posebnimi potrebami,
- spodbujanje vseživljenjskega izobraževanja,
- omogočanje splošne izobrazbe in pridobitve poklica vsemu prebivalstvu,
- omogočanje čim višje ravni izobrazbe čim večjemu deležu prebivalstva ob ohranjanju že dosežene ravni zahtevnosti,
- omogočanje razvoja in doseganje čim višje ravni ustvarjalnosti čim večjemu deležu prebivalstva.

- metodično-didaktično ustrezno,
- v skladu z normativi in merili, ki jih sprejme Zavod Republike Slovenije za šolstvo, pripravljeno tako, da prispeva k znižanju teže šolskih torbic in
- primerno razvojni stopnji in starosti udeležencev izobraževanja.

Poleg tega mora biti potrjeno učno gradivo jezikovno pravilno, tehnično ustrezno ter estetsko in vizualno primerno oblikovano.

Za učna gradiva prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja je obvezna tudi ocena razvojno-psihološke ustreznosti.

Za predmet, pri katerem poteka pouk v 8. in 9. razredu osnovne šole na zahtevnostnih ravneh in so zahtevnostne ravni opredeljene v učnem načrtu, so potrjena le tista učna gradiva, ki vsebujejo cilje, standarde znanja in vsebine na vseh ravneh, kot so opredeljene v učnem načrtu. Zahtevnostne ravni morajo biti posebej označene.

Učna gradiva v potrjevanje praviloma predložijo založniki (lahko avtor, prevajalec, podjetje, zavod oziroma druga pravna ali fizična oseba). V predlog za potrditev predložijo delovni predlog učnega gradiva ali že izdelano učno gradivo. Predlog tako vsebuje (Pravilnik o potrjevanju učbenikov 9. člen):

- predlog celotnega učbenika v dokončnem 1:1 formatu s podpisami recenzentov, ki so opravili pregled,
- jezikovno urejen besedilni del,
- naslovno stran učbenika, ki vsebuje jasno naveden tudi predmet oziroma vsebinsko-didaktični sklop, razred, letnik, šolo in program, za katerega je učbenik pripravljen.

V vlogi morajo biti priloženi še (Pravilnik o potrjevanju učbenikov 10. člen):

1. obrazec za prijavo predloga učbenika v potrditev, ki vsebuje tudi izjavo, da je učbenik jezikovno pravilen in ustrezen, tehnično ustrezen in estetsko ter vizualno ustrezno oblikovan ter dokazilo – izjavo založnika in avtorja ali

avtorjev o materialnih avtorskih pravicah do učbenika. Če gre za uvožena učna gradiva, predlagatelj priloži izjavo tujega založnika ali ekskluzivnega uvoznika, če je znan slovenski zastopnik pa njegovo izjavo.

2. recenzentske ocene s pripadajočimi obrazci o učbeniku in sicer:

- oceno z obrazložitvijo o skladnosti s sodobnimi spoznanji stroke oziroma strok, ki opredeljujejo predmet oziroma področje,
- oceno z obrazložitvijo o metodično-didaktični ustreznosti,
- oceno z obrazložitvijo o razvojno psihološki ustreznosti (obvezno za učbenike prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja).

Predloženi učbenik mora biti smiselno dopolnjen in popravljen v skladu s pripombami in priporočili recenzentov, ki jih je izbral založnik.

Recenzent, ki poda oceno o (Pravilnik o potrjevanju učbenikov 11. člen):

- skladnosti učnega gradiva s sodobnimi spoznanji stroke oziroma strok, ki opredeljujejo predmet oziroma poklicno področje ustrezne smeri, in ga izbere založnik oziroma ga določi komisija, mora biti strokovnjak z znanstvenim naslovom za določen predmet, predmetno ali strokovno področje oziroma z najvišjo možno stopnjo izobrazbe, ki jo je v Republiki Sloveniji na določenem področju možno pridobiti;
- metodično-didaktični ustreznosti, mora biti vzgojitelj, učitelj, predavatelj višje strokovne šole, učitelj praktičnega pouka ali strokovnjak z znanstvenim naslovom za področje metodike in didaktike;
- razvojno psihološki ustreznosti, mora biti strokovnjak s področja razvojne psihologije.

Oceno o skladnosti učnih gradiv s cilji, standardi znanja in vsebinami, opredeljenimi v učnem načrtu oziroma katalogih znanja, izdela pristojni javni zavod⁸. Ocena vsebuje (Pravilnik o potrjevanju učbenikov 8. člen):

- presojo, ali je učbenik za posamezen predmet oziroma vsebinsko-didaktični sklop skladen s cilji, standardi znanja in vsebinami, opredeljenimi v učnem načrtu oziroma katalogu znanja,
- presojo, ali je učbenik metodično-didaktično ustrezen,
- presojo, ali je učbenik primeren razvojni stopnji in starosti udeležencev izobraževanja,
- presojo, ali je učbenik jezikovno pravilen in ustrezen,
- presojo, ali je učbenik, glede na določilo 3. člena tega pravilnika o zmanjševanju teže šolskih torbic, tehnično ustrezen,
- pisno oceno o učbeniku, ki jo posredujejo komisiji. V primeru negativne ocene navedejo konkretne neustreznosti in
- oceno utemeljenosti izdaje učbenika v več delih.

Postopek potrjevanja učbenikov vodi Komisija za učbenike (komisija), ki opravlja naslednje naloge (Pravilnik o potrjevanju učbenikov 7. člen):

- pripravi predloge obrazcev, ki omogočajo pridobitev vseh ocen:
 - obrazec za prijavo predloga učbenika,
 - obrazec za ocene recenzentov,
 - obrazec ocene razvojno psihološke ustreznosti za učbenike vzgojno-izobraževalnega obdobja,
 - obrazec za oceno javnega zavoda o usklajenosti učbenika s cilji,

⁸ Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja v svojem 28. členu govori, da razvojno in svetovalno delo v vzgoji in izobraževanju opravljajo javni zavodi. Za področje predšolske vzgoje, osnovnošolskega izobraževanja, gimnazijskega izobraževanja, vzgoje in izobraževanja v domovih za učence in v dijaških domovih ter vzgoje in izobraževanja za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami, za splošno-izobraževalne predmete pa tudi v poklicnem in strokovnem izobraževanju je pristojen Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Za področje poklicnega in strokovnega izobraževanja je pristojen Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje, za področje izobraževanja odraslih pa Andragoški center Republike Slovenije. Pristojni so za opravljanje naslednjih nalog: pripravo strokovnih podlag za odločanje o zadevah iz pristojnosti strokovnih svetov, spremljanje poskusov in uvajanje novih programov, svetovalno delo za vrtce, šole in organizacije za izobraževanje odraslih, ki izvajajo javno veljavne programe, in za delodajalce v poklicnem izobraževanju, organiziranje stalnega strokovnega izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev in ravnateljcev, pripravo metodologije za pripravo učbenikov (ZOFVI, 29. člen).

standardi znanja in vsebinami, opredeljenem v učnem načrtu oziroma katalogu znanja, oceno o metodično-didaktični ustreznosti in primernosti učbenika razvojni stopnji in starosti udeležencev izobraževanja,

- obrazec za pripravo predloga sklepa o potrditvi učbenika.
- ugotavlja, ali predlog za potrditev učbenika vključuje vse elemente vloge,
- za vsak obravnavan učbenik pripravi za Strokovni svet obrazec s predlogom sklepa o potrditvi ali nepotrditvi učbenika in ga pošlje Strokovnemu svetu,
- ugotavlja, ali obstajajo razlogi za izdajo učbenika v več delih.

Zgoraj naštetе obrazce komisija predloži v potrditev Strokovnemu svetu.

Tajnik komisije najpozneje v petnajstih dneh po prejemu celotne dokumentacije pošlje predložen delovni predlog učbenika na pristojni zavod in ga pisno pozove k izdelavi ocene (Pravilnik o potrjevanju učbenikov 13. člen).

Komisija na podlagi vseh recenzentskih ocen in ocene pristojnega javnega zavoda pripravi predlog sklepa o potrditvi oziroma nepotrditvi. Strokovni svet mora izdati sklep najpozneje v 90-ih dneh od dne, ko je bila na sedež komisije oddana vsa dokumentacija (Pravilnik o potrjevanju učbenikov 14. člen).

Potrditev učbenika velja še dve leti od objave spremembe učnega načrta oziroma kataloga znanja (Pravilnik o potrjevanju učbenikov 16. člen).

Država regulira tudi prodajne cene učbenikov. Po uredbi o oblikovanju cen učbenikov (2007) v Sloveniji določa najvišje cene novih učbenikov vlada na podlagi predloga ministrstva, pristojnega za cene.

3.4 KATALOG UČBENIKOV

Zavod RS za šolstvo, Center RS za poklicno izobraževanje in Androgoški center RS vsako leto najpozneje v mesecu aprilu izdajo katalog potrjenih učbenikov. V katalogu objavijo naslov učbenika, razred ali letnike, predmete, vsebinsko-

didaktične sklope in programe, ki jim je namenjen, priimek in ime avtorja oziroma prevajalce ter založnika (Pravilnik o potrjevanju učbenikov 5. člen).

V katalogu učbenikov za šolsko leto 2007/2008 (2007) so objavljeni sezname potrjenih učbenikov, učbenikov z elementi delovnega zvezka, samostojnih delovnih zvezkov, delovnih zvezkov, zbirk nalog oz. vaj, atlasov za osnovnošolsko izobraževanje, osnovno glasbeno izobraževanje ter vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami ter seznam učnih sredstev za predšolsko vzgojo, osnovnošolsko izobraževanje, osnovno glasbeno izobraževanje ter vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami. V katalogu so objavljeni tudi naslovi založb učbenikov in drugih gradiv.

Letošnji Katalog učbenikov je, za razliko od prejšnjega leta, sestavljen iz dela, v katerem so predstavljeni vsi potrjeni učbeniki, ter drugega dela – Kataloga potrjenih delovnih zvezkov oz. delovnih zvezkov, ki jim še ni potekla veljavnost. Prejšnje leto je namreč stopil v veljavo nov Pravilnik o potrjevanju učbenikov (Uradni list RS, 57/06), ki za razliko od starega ureja način in postopek potrjevanja učbenikov, ne pa tudi delovnih zvezkov, samostojnih delovnih zvezkov, zbirk nalog oziroma vaj in atlasov. Izbira teh gradiv je prepuščena učiteljem (RTV SLO 2006: Novak poročila ob 17.00).

Učitelji se samostojno odločijo o izboru učbenikov in tudi drugih učnih gradiv. Obseg učbeniškega kompleta je tako odvisen od učiteljevega izbora. Pri izbiri je učitelj strokovno avtonomen (Internetni vir 5).

3.5 PRODUKCIJA UČBENIKOV

V Sloveniji učbenike tradicionalno zalaga več različnih založb. Iz Kataloga učbenikov za šolsko leto 2007/2008 (2007) je razvidno, da je za devetletno osnovnošolsko izobraževanje potrjenih 342 učbenikov, ki jih je izdalo 17 različnih založb. Največji delež potrjenih naslov, skupaj 201 učbenik, predstavlja tretja triada (v sedmem razredu 64 učbenikov, v osmem razredu 73 učbenikov, v

devetem razredu 64 učbenikov), sledi druga triada s 105-timi potrjenimi naslovi (v četrtem razredu 30 učbenikov, v petem 35 učbenikov in v šestem 40 učbenikov) in prva triada z najmanjšim številom potrjenih učbenikov (v prvem razredu 14 učbenikov, v drugem razredu 10 učbenikov in v tretjem razredu 12 učbenikov).

Tabela 3.5.1: Število potrjenih učbenikov v devetletnem osnovnošolskem izobraževanju po razredih in založbah

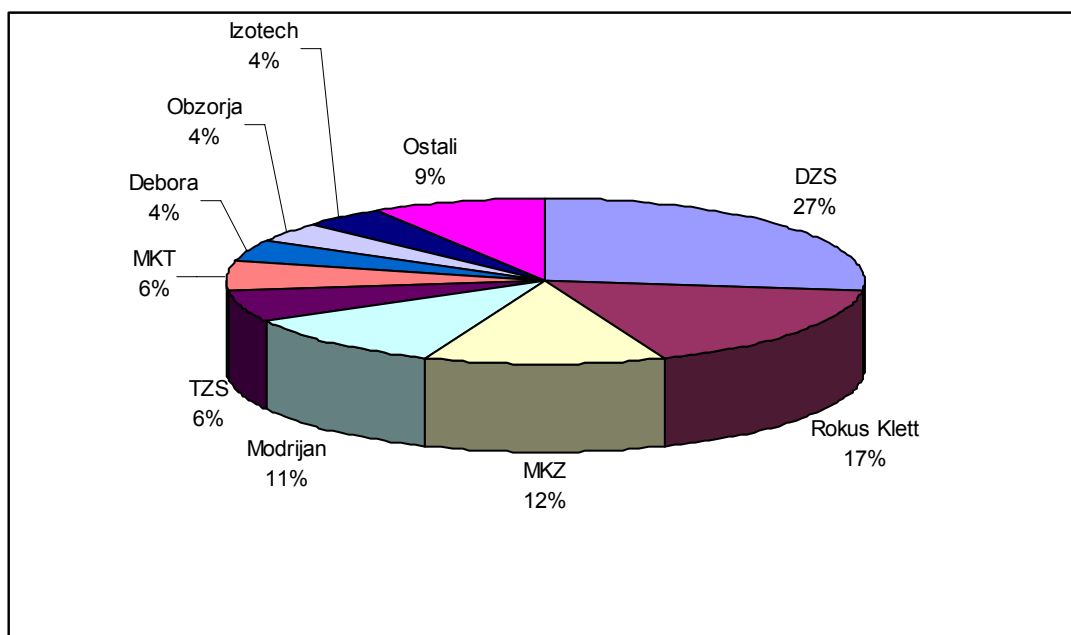
Založba	Število potrjenih učbenikov								
	1. razred	2. razred	3. razred	4. razred	5. razred	6. razred	7. razred	8. razred	9. razred
DZS	2	3	3	6	9	13	16	24	16
Rokus Klett	6	2	1	6	7	6	9	10	10
MKZ	3	3	4	4	5	4	7	6	5
Modrijan	0	0	1	3	3	5	7	8	9
TZS	1	0	0	1	1	2	4	5	6
MKT	0	0	0	2	2	1	4	6	4
Debora	1	1	1	1	1	2	2	2	2
Obzorja	0	0	0	2	0	2	3	3	3
Izotech	0	0	0	0	0	1	4	4	3
Pikal	0	0	0	1	1	1	4	1	1
i2	0	0	0	2	3	1	1	1	1
Izolit	1	1	1	1	2	1	0	0	0
Jutro	0	0	1	0	0	0	1	1	1
Tangram	0	0	0	0	0	0	1	1	2
Založba Saji	0	0	0	0	0	0	1	1	1
Znan.-razisk. sred.KP	0	0	0	1	1	0	0	0	0
Pivec	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Skupaj	14	10	12	30	35	40	64	73	64

Vir: Katalog potrjenih učbenikov za šolsko leto 2007/2008.

Produkcijo potrjenih učbenikov za devetletno osnovno šolo si, kot že rečeno, deli 17 šolskih založnikov. Največji delež že tradicionalno predstavlja Državna založba Slovenije (DZS) s 27-odstotnim deležem oziroma 92 potrjenimi naslovi, sledi ji Založba Rokus Klett (Rokus Klett) s 17-odstotnim deležem oziroma 57 potrjenimi učbeniki, Mladinska Knjiga Založba (MKZ) z 12 odstotki (41 učbeniki), Založba Modrijan (Modrijan) z 11 odstotki (36 učbeniki), Tehniška založba Slovenije s 6

odstotki (20 učbeniki), Mladinska knjiga Tiskarna (MKT) s prav tako 6 odstotki (19 učbeniki), itd.

Slika 3.5.2: Potrjeni učbeniki po založbah in v odstotkih

Vir: Katalog potrjenih učbenikov za šolsko leto 2007/2008.

4. GLAVNI AKTERJI IN NJIHOVA DEJAVNOST V SISTEMU POTRJEVANJA UČNIH GRADIV

4.1 MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

4.1.1 Javna uprava in državna uprava

Javna (državna) uprava ima na vse nas močan vpliv, saj skoraj ni področja človekovega delovanja, v katerem ne bi igrala pomembne vloge. Vpliva tako na posameznika kot tudi na družbo v celoti, torej na gospodarski, socialni in kulturni razvoj določene družbe. Uspešnost določene države merimo tudi z uspešnostjo javne (državne) uprave, saj jo razumemo kot enega glavnih mejnikov njenega razvoja. Zaradi njene pomembnosti jo lahko razumemo tudi kot element ljudske suverenosti, kajti ljudstvo prek nje izvaja funkcijo nosilca državne oblasti (Brezovšek 2000: 264).

Osnovni principi delovanja javno upravo opredeljujejo kot institucionalni okvir za izvajanje političnih odločitev z dominantnim ciljem javnega interesa (Lane 1995: 2–3).

Šmidovnik (1985: 129) obravnava javno upravo kot nejasen oziroma neenotno definiran pojem, ki vključuje državno upravo in del javnih služb, lahko pa tudi lokalno samoupravo z lokalnimi javnimi službami, torej vse organizacije teritorialnega in funkcionalnega tipa, ki opravljajo naloge javnega pomena oziroma javne naloge zagotavljanja javnih dobrin. Avtor opredeli tudi elemente, ki določajo javno upravo (1998: 1070):

- država deluje preko javne uprave,
- organizacijsko javno upravo sestavljajo državne in paradržavne organizacije,
- funkcionalno je opredeljena z izvrševanjem predpisov, izvajanjem oblasti in javnih služb,
- bistven element je odgovornost resornih ministrstev in vlade,

- financiranje je proračunsko ali iz drugih javnih virov (skladi),
- normativno za javno upravo velja upravno, delno tudi civilno pravo,
- poseben pomen naj bi imela stroka v smislu kombiniranja znanja in izkušenj,
- uslužbenski sistem.

Državna uprava je največji kompleks javne uprave in obenem tudi njen najstarejši del (Šmidovnik 1980: 137). Predstavlja državo kot skupnost ljudi, ki živi na določenem območju, in zadovoljuje njihove potrebe, hkrati pa izvršuje državno prisilo, je aparat za izvrševanja monopola fizične prisile. Po organizacijski definiciji državno upravo opredelimo kot organizacijo določene družbene skupnosti, ki ji ta skupnost poveri opravljanje določenih funkcij, sestavljena pa je iz sistema upravnih organov (represivna funkcija) in upravnih organizacij (servisna funkcija). Pristojnosti državne uprave so izvrševanje predpisov, odločanje v upravnih stvareh, upravni nadzor, zbiranje informacij in oblikovanje alternativ za podporo upravnega odločanja ter pospeševanja gospodarstva (Ferfila, Kovač 2000: 153).

Državna uprava Republike Slovenije izvaja predpise, pripravlja in izdaja upravne akte. Izvaja inšpekcijsko in upravno nadzorstvo, nadzor nad zakonitostjo dela organov lokalnih skupnosti iz pristojnosti države. Pospešuje gospodarski, socialni, ekonomski, kulturni, ekološki ter splošni družbeni razvoj. Njena naloga je priprava zakonov, drugih predpisov in aktov ter opravljanje strokovno-tehničnih nalog za vlado ter izvajanje strokovnih in drugih nalog v zvezi z upravljanjem nepremičnin in drugega premoženja Republike Slovenije (po pooblastilu vlade) (Žurga 2001: 14).

Državno upravo v organizacijskem smislu predstavlja sistem organov, ki opravljajo določene državne funkcije. Glede na njihovo funkcijo državne organe ločimo na zakonodajne, sodne in upravne. V teoriji in praksi pa se vse bolj pogosto kot četrta funkcija uporablja vladna oziroma politično-izvršilna oblast (Rakočević 1994: 181).

Izvršilna oblast je tisti del državne oblasti, v okviru katere se na najbolj neposreden način izvršujejo najpomembnejše funkcije sodobne države – tako klasična

represivna funkcija kot tudi socialne in ekonomske funkcije (Grad 1996: 149). V parlamentarnem sistemu je nosilec izvršilne oblasti vlada. Funkcija vlade je dvojna: na eni strani opravlja politično-izvršilno funkcijo, na drugi strani pa upravno funkcijo. V okviru prve funkcije predlaga parlamentarno politiko, predlaga v sprejem zakone in druge akte (iniciativna funkcija) ter skrbi za njihovo uresničevanje. V okviru druge funkcije deluje kot vrh državne uprave, pri čemer usmerja (koordinativna funkcija) in nadzoruje (nadzorstvena funkcija) delovanje upravnih organov. Prek ministrov kot članov vlade pa tudi neposredno vodi posamezne upravne organe (Grad 1996: 154–155).

4.1.2 Ministrstva

Vlada državno upravo vodi in usmerja z ministri. Pri tem nadzoruje delo ministrstev, jim daje politične usmeritve za izvajanje politike in izvajanje zakonov, drugih predpisov in splošnih aktov ter skrbi, da ministrstva usklajeno opravljajo svoje delo. Ministri so pri tem v dvojni vlogi: kot člani vlade in kot predstojniki ministrstev (Žurga 2001: 13).

Naloge uprave v Republiki Sloveniji neposredno opravlja petnajst resornih ministrstev: Ministrstvo za finance, Ministrstvo za notranje zadeve, Ministrstvo za zunanje zadeve, Ministrstvo za pravosodje, Ministrstvo za obrambo, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za gospodarstvo, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za promet, Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, Ministrstvo za zdravje in Ministrstvo za javno upravo.

4.1.3 Organiziranost, naloge in delovna področja Ministrstva za šolstvo in šport

Ministrstvo za šolstvo in šport (v nadaljevanju ministrstvo) je bilo ustanovljeno konec leta 2004 po razdružitvi dotedanjega Ministrstva za šolstvo, znanost in šport

na Ministrstvo za šolstvo in šport ter Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo.

Ministrstvo opravlja **naloge** na področjih predšolske vzgoje, osnovnega šolstva, srednjega šolstva, višjega šolstva in športa, ki zadevajo (Internetni vir 7):

- vzgojo in izobraževanje ter položaj in družbeno zaščito otrok, mladostnikov in odraslih v vrtcih, osnovnih šolah, dijaških domovih, glasbenih šolah, srednjih šolah in zavodih oziroma enotah za izobraževanje odraslih;
- izobraževanje pripadnikov italijanske in madžarske narodnostne skupnosti in Romov, izobraževanje pripadnikov slovenske manjšine v Italiji, Avstriji in na Madžarskem;
- dopolnilni pouk slovenskega jezika in kulture za Slovence po svetu;
- športno vzgojo in rekreacijo;
- preventivno in korektivno športno dejavnost; selektivni in vrhunski šport;
- pripravo sistemskih in drugih rešitev;
- pripravo nacionalnega programa in programa javne službe;
- pripravo meril za financiranje javne službe;
- vzpostavitev bilance nepremičnin in pripravo programa investicij in investicijskega vzdrževanja;
- oblikovanje informacijskega sistema za področje šolstva in športa in
- vzpostavitev kadrovske evidence in izobraževanje pedagoških, andragoških in drugih strokovnih delavcev in napredovanje v nazive.

Ministrstvo danes sestavljajo naslednje **notranje organizacijskih enote**

(Internetni vir 8):

- Kabinet ministra
- Sekretariat, ki ga sestavljajo Služba za splošne, pravne in kadrovske zadeve, Služba za informatiko in Glavna pisarna.
- Direktorat za vrtce in osnovne šole, ki ga sestavljata Sektor za vrtce in Sektor za osnovno šolo.

Direktorat opravlja naloge, s katerimi se zagotavlja izvajanje in financiranje dejavnosti na področju vrtcev, osnovnošolskega izobraževanja (ki vključuje

tudi izobraževanje otrok s posebnimi potrebami, pripadnikov italijanske in madžarske narodnosti ter Romov) in osnovnega glasbenega izobraževanja.

- Direktorat za srednje in višje šolstvo ter izobraževanje odraslih, sestavljen iz Sektorja za srednje šolstvo, Sektorja za višje šolstvo in Sektorja za izobraževanje odraslih.

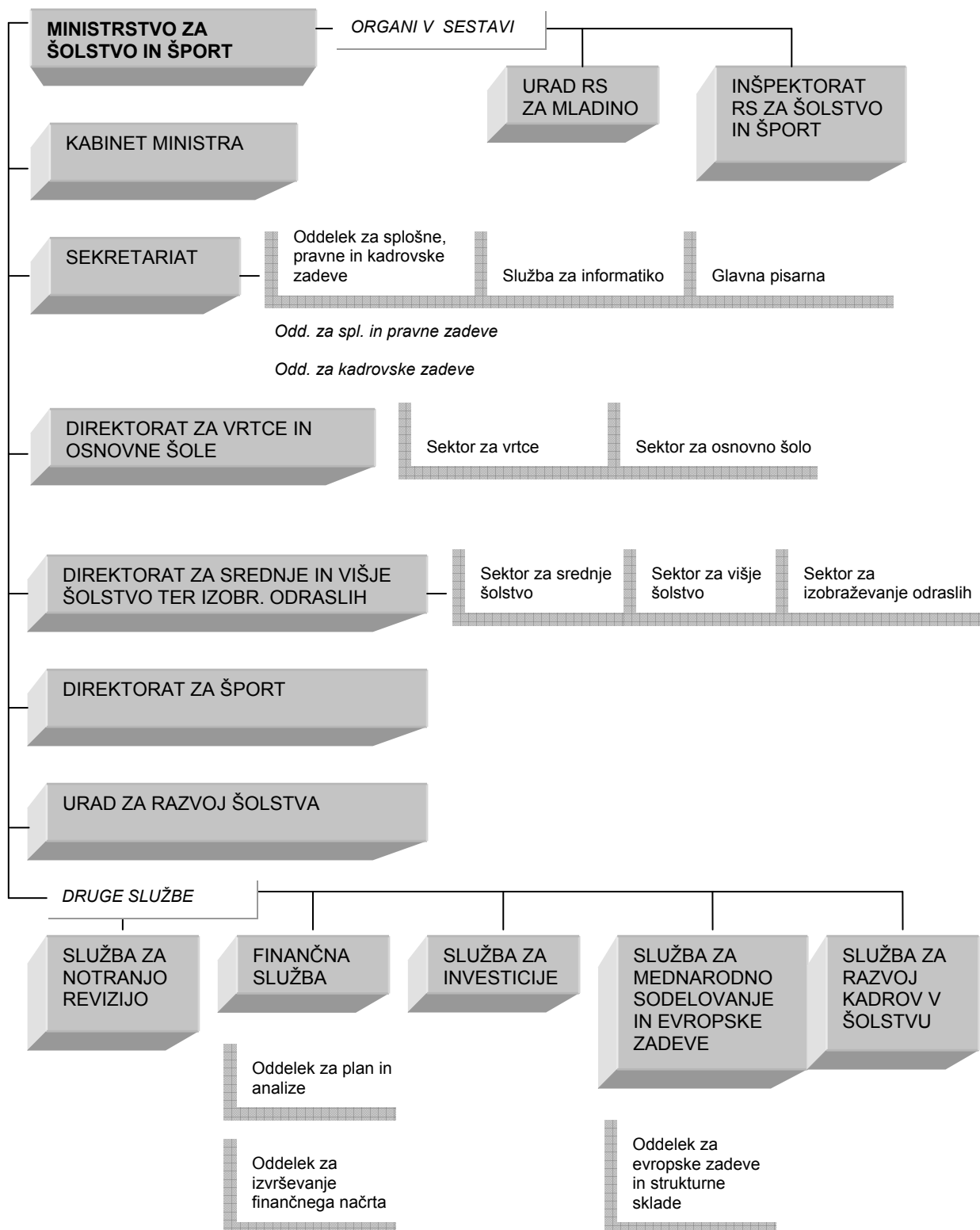
Direktorat opravlja naloge, s katerimi se zagotavlja izvajanje in financiranje dejavnosti s področja nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja, srednjega strokovnega izobraževanja, srednjega splošnega izobraževanja, vzgoje in izobraževanja v dijaških domovih in višjega strokovnega izobraževanja (vključno z nalogami, povezanimi z izobraževanjem pripadnikov italijanske in madžarske narodnosti, Romov ter izobraževanje mladostnikov s posebnimi potrebami) ter izobraževanja odraslih.

- Direktorat za šport opravlja naloge, ki se nanašajo na področje športne vzgoje, rekreacije, kakovostnega in vrhunskega športa in športa invalidov.
- Urad za razvoj šolstva opravlja naloge, ki se nanašajo na pripravo strokovnih podlag, konceptov in strategij na področju vzgoje in izobraževanja.
- Služba za notranjo revizijo
- Finančna služba
- Služba za investicije
- Služba za mednarodno sodelovanje in evropske zadeve
- Služba za razvoj kadrov v šolstvu

V okviru ministrstva delujeta še naslednja dva organa:

- Inšpektorat RS za šolstvo in šport, ki opravlja nadzor nad izvajanjem zakonov, drugih predpisov in aktov, ki urejajo organizacijo, namensko porabo javnih sredstev in opravljanje dejavnosti vzgoje in izobraževanja (Internetni vir 8).
- Urad RS za mladino opravlja naloge, ki se nanašajo na načrtovanje, organiziranje in izvajanje ukrepov s področja mladinske politike. Je odgovorni nosilec razvoja mladinske politike in mladinskega dela v Sloveniji (Internetni vir 9).

Slika 4.1.3.1: Organizacijska shema Ministrstva za šolstvo in šport

Vir: Internetni vir 10.

Delovna področja ministrstva lahko razdelimo na izobraževanje odraslih, mednarodno sodelovanje in evropske zadeve, evropski strukturni skladi, šport, predšolska vzgoja, osnovnošolsko izobraževanje, srednješolsko izobraževanje, višje strokovno izobraževanje, glasbeno izobraževanje, izobraževanje oseb s posebnimi potrebami, izobraževanje odraslih, vpis v razvid, strokovni sveti, razvoj šolstva, kadri v šolstvu, informacijsko-komunikacijska tehnologija v šolstvu, investicije in nagrade v šolstvu (Internetni vir 8).

4.2 STROKOVNI SVET REPUBLIKE SLOVENIJE ZA SPLOŠNO IZOBRAŽEVANJE IN KOMISIJA ZA UČBENIKE

Za odločanje o strokovnih zadevah na področjih vzgoje, izobraževanja, znanosti in športa ter za strokovno pomoč pri sprejemanju odločitev in pri pripravi predpisov je Vlada Republike Slovenije na podlagi Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, Zakona o visokem šolstvu⁹ in Zakona o športu¹⁰ ustanovila strokovne svete:

- za splošno izobraževanje,
- za poklicno in strokovno izobraževanje,
- za izobraževanje odraslih,
- za šport,
- za visoko šolstvo in
- za znanost in tehnologijo.

Za odločanje o strokovnih zadevah na področju splošnega izobraževanja ter za strokovno pomoč pri sprejemanju odločitev in pri pripravi predpisov je Vlada Republike Slovenije na seji dne 16. maja 1996 ustanovila **Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje** (Strokovni svet).

Strokovni svet ima naslednje pristojnosti (ZOFVI 25. člen):

- sprejema programe za predšolske otroke,

⁹ Zakon o visokem šolstvu. Ur. list, št. 134/2003.

¹⁰ Zakon o športu. Ur. list, št. 22/1998, 27/2002 Odl. US: U-I-210/98-32, 110/2002-ZGO-1, 15/2003-ZOPA.

- sprejema vzgojni in posebni program vzgoje in izobraževanja za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami,
- določa vzgojne in izobraževalne programe za pripadnike italijanske in madžarske narodne skupnosti, sprejema vzgojni program domov za učence in vzgojni program dijaških domov,
- določa predmetnike in učne načrte predmetov ali predmetnih področij za osnovno in glasbeno šolo,
- določa predmetnike in predmetne kataloge znanj za gimnazijo in za maturitetni tečaj,
- določa izpitne kataloge znanj za preverjanje ob koncu posameznega obdobja v osnovni šoli, glasbeni šoli in za maturo, določa predmetne in izpitne kataloge znanj splošnoizobraževalnih predmetov v poklicnem oziroma strokovnem izobraževanju,
- določa navodila za izvajanje prilagojenih izobraževalnih programov,
- določa dejavnosti, potrebne za optimalen razvoj otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, potrjuje učbenike in učila za splošno izobraževalne predmete,
- ugotavlja enakovredni izobrazbeni standard izobraževalnih programov zasebnih šol na področju osnovnošolskega izobraževanja ter splošnega srednjega izobraževanja,
- ugotavlja javno veljavnost izobraževalnih programov zasebnih šol,
- daje mnenje o ustreznosti programa za predšolske otroke

in predlaga ministru:

- programe osnovnošolskega izobraževanja in osnovnega glasbenega izobraževanja,
- program dopolnilnega izobraževanja otrok izseljencev in zdomcev,
- program dopolnilnega izobraževanja za otroke Romov,
- program priprave na zaključno preverjanje v osnovni šoli v devetem letu,
- prilagojene izobraževalne programe za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami,
- izobraževalni program gimnazije in maturitetnega tečaja in

- opravlja druge naloge v skladu z zakonom.

Sestavo strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje določa 24. člen Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. Strokovni svet ima predsednika in šestindvajset članov. Vlada imenuje (ZOFVI 24. člen):

- šestnajst članov izmed strokovnjakov s področja predšolske vzgoje, osnovnošolskega izobraževanja in splošnega srednjega izobraževanja,
- deset pa izmed strokovnjakov s področja humanistike, družbenih ved, naravoslovja, tehnike in umetniških disciplin, od tega
 - devet na predlog univerz in
 - enega na predlog samostojnih visokošolskih zavodov.

Vsaj ena četrtnina članov mora biti strokovnih delavcev vrtcev in šol ter zavodov za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, ki jih imenuje vlada na predlog strokovnih združenj in društev strokovnih delavcev s področja humanistike, družbenih ved, naravoslovja, tehnike, umetniških disciplin in s področja šolske medicine ter po en predstavnik italijanske in madžarske narodne skupnosti. Predstavnik italijanske in madžarske narodne skupnosti predlagata narodni skupnosti.

Strokovna, administrativna, tehnična in druga dela za strokovni svet opravlja Ministrstvo za šolstvo. Pripravo gradiv in sprejem programov ter drugih dokumentov ureja Dogovor o delu strokovnih svetov (1999).

Dogovor o delu strokovnih svetov (1999: 3) določa, da ima s Strokovni svet naslednje stalne komisije:

- za predšolsko vzgojo,
- za osnovno šolo,
- za splošno izobraževalne srednje šole,
- za otroke, učence in dijake s posebnimi potrebami,
- za šolstvo manjšin,
- za zasebno šolstvo,

- za glasbeno šolstvo,
- za učbenike.

Strokovni svet imenuje **Komisijo za učbenike** (komisija). Člani komisije (9 članov), ki obravnavajo posamezni učbenik, ne smejo biti avtorji, soavtorji ali recenzenti učbenikov oziroma svetovalci pri pripravi učbenikov, ki jih obravnavajo (Pravilnik o potrjevanju učbenikov 6. člen).

Strokovni svet potrjuje učbenike, predlog za obravnavo učbenikov pa oblikuje Komisija za učbenike, skladno s Pravilnikom o potrjevanju učbenikov.

4.3 ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ŠOLSTVO

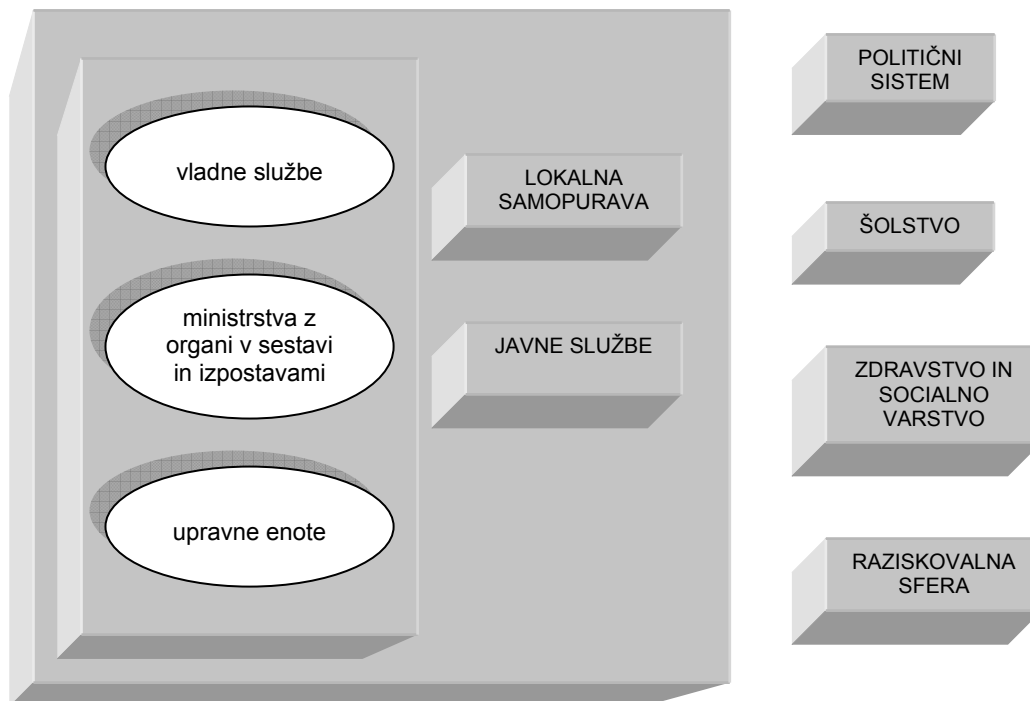
4.3.1 Javni sektor in javna služba

Javni sektor pojmuje kot skupno ime za javno upravo, politični sistem, izobraževalno, zdravstveno in raziskovalno sfero. Gre torej za splet dejavnosti, ki skupaj z gospodarstvom oziroma zasebnim sektorjem sestavlja celoto družbenega življenja (Ferfila, Kovač 2000: 151).

V javni sektor sodijo organizacije oziroma ustanove, ki jih vzpostavlja, organizira, usmerja in pretežno ali v celoti financira država. Obsega zlasti državno upravo, javno upravo, javne gospodarske in negospodarske službe. Temeljni cilj javnega sektorja je zagotavljanje javnih dobrin za prebivalstvo oziroma služiti javnemu interesu (Kavčič 2003).

Setnikar Cankar (1997: 73) opredeljuje javni sektor kot zbir vseh organizacij, ki opravljajo družbene in gospodarske javne dejavnosti, pri čemer gre za dejavnosti po netržnih načelih, kar se v prvi vrsti kaže s proračunskim financiranjem. Njihova temeljna značilnosti je neprofitnost, cilj delovanja torej ni ustvarjanje dobička na trgu, ampak trajno zagotavljanje omejenih dobrin najširšemu krogu porabnikov (Ferfila, Kovač 2000: 148–156).

Slika 4.3.1.1: Sestava javnega sektorja

Vir: Ferfila, Kovač 2000: 152.

Javni sektor, prikazan na sliki 4.3.1.1, torej sestavljajo državna uprava (vladne službe, ministrstva z organi v sestavi in izpostavami, upravne enote), lokalna samouprava, javne službe, politični sistem, šolstvo, zdravstvo in socialno varstvo ter raziskovalna sfera.

Žurga (2001: 10) kot glavni razlog, da je v družbenem sistemu produkcije potreben tudi javni sektor, navaja nepopolnost in neučinkovitost trga. Javni sektor vidi kot mehanizem, ki ga uporabljamo za sprejemanje skupnih družbenih odločitev. Po eni strani gre za način zagotavljanja storitev, ki koristijo vsem ljudem, po drugi strani pa za način reševanja skupnih problemov.

Za izvajanje nalog javnega sektorja oziroma za zadovoljevanje javnih potreb se pri nas in v svetu uporablja izraz javna služba.

Značilnosti javnih služb so poseben pravni režim, kontinuiranost službe, opravljanje službe v javnem interesu, splošna dostopnost vsem pod enakimi pogoji, obveznost nudenja, včasih tudi obveznost uporabljanja (Rakočević, 1991: 115). Javna služba je pravni režim, ki je opredeljen z odnosom nosilci izvajanja javne službe in država. Tretji element trikotnega razmerja predstavljajo uporabniki. Javne službe se izvajajo, ker z njimi država preusmeri tržne sisteme interakcije, ki bi vodile v disfunkcijo in nestabilnost družbenega sistema, gre pa za zagotavljanje osnovnih proizvodov in storitev z enako dostopnostjo vseh prebivalcev (Ferfila, Kovač 2000: 154).

Zakon o zavodih ¹¹ opredeljuje **javne službe** kot dejavnosti posebnega družbenega pomena, ki so v javnem interesu ustanovljene z namenom zadovoljevanja javnih potreb in s pomočjo katerih država ali lokalna skupnost zagotavljata trajno in nemoteno delovanje v okviru svojih pristojnosti. Javna služba deluje po pravilih, ki jih predpiše država.

Izvajalci javne službe so lahko javni zavodi, zavodi s pravico javnosti, zasebni zavodi, gospodarske družbe, društva, druge organizacije, samostojni, podjetniki, zasebniki, itd. Po našem pravnem sistemu so torej izvajalci javne službe lahko pravne osebe javnega ali zasebnega prava katerekoli pravnoorganizacijske oblike. Vendar pa so izključno javni zavodi tista posebna organizacijska oblika pravnih oseb javnega prava, ki ji je pravica do izvajanja javne službe dana neposredno z zakonom in je torej osnovni namen njihove ustanovitve prav izvajanje določene javne službe¹² (Čebulj 1991: 6).

Ferfila in Kovač (2000: 154) delita javne službe na gospodarske in negospodarske, državne in lokalne ter obvezne (oskrba s pitno vodo, čiščenje

¹¹ Zakon o zavodih, Uradni list RS, št. 12/91.

¹² Drugi poslovni subjekti lahko pravico do izvajanja javne službe pridobijo s posebnim aktom (koncesijo, dovoljenjem, licenco), kar pomeni, da lahko javno službo opravljajo le, če z organom javne oblasti (koncedentom), sklenejo pogodbo o koncesiji, s katero prevzamejo vse pravice, dolžnosti in odgovornosti glede opravljanja javne službe. Za pridobitev koncesije morajo izpolnjevati predpisane pogoje.

odpadnih in komunalnih voda, javna snaga, itd.) in izbirne. Obvezne javne službe določa zakon, režim delovanja in obseg pa opredelijo odloki občin.

V javno službo na področju vzgoje in izobraževanja spada izvajanje javno veljavnih izobraževalnih programov (nacionalni programi izobraževanja), dejavnosti in naloge za potrebe izvajanja vzgoje in izobraževanja, vzgojno izobraževalni programi za predšolske otroke, vzgojni programi domov za učence in dijaških domov, vzgojni in posebni programi vzgoje in izobraževanja za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami. Za opravljanje javne službe je organizirana javna mreža, ki jo sestavljajo javni vrtci in šole, zasebni vrtci in šole ter zasebniki, ki imajo koncesijo. Merila za postavitve javne mreže določi vlada (Kramnar 1999: 101).

4.3.2 Javni zavod

Javni zavodi so ustanovljeni za opravljanje javnih služb v dejavnostih vzgoje in izobraževanja, znanosti, kulture, športa, zdravstva, socialnega varstva, otroškega varstva, invalidskega varstva, socialnega zavarovanja ali drugih dejavnostih, če cilj opravljanja dejavnosti ni pridobivanje dobička (ZZ, 1. člen). Njihov status, način ustanavljanja, organizacija, način poslovanja in vsa ostala potrebna določila so zapisana v Zakonu o zavodih. Cilj javnega zavoda je z danimi, omejenimi sredstvi doseči maksimalne koristi in zadovoljstvo uporabnikov storitev javne službe. Javnim zavodom pa je dovoljeno tudi izvajanje tržne dejavnosti, saj 48. člen Zakona o zavodih pravi, da lahko javni zavod pridobiva sredstva za delo tudi s prodajo blaga in storitev na trgu (Virant 1998).

Razvojno in svetovalno delo v vzgoji in izobraževanju lahko opravljajo naslednji javni zavodi (ZOFVI 28. člen):

- za področje predšolske vzgoje, osnovnošolskega izobraževanja, gimnazijskega izobraževanja, vzgoje in izobraževanja v domovih za učence in v dijaških domovih ter vzgoje in izobraževanja za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami, za splošno-izobraževalne predmete pa tudi v

poklicnem in strokovnem izobraževanju Zavod Republike Slovenije za šolstvo,

- za področje poklicnega in strokovnega izobraževanja Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje,
- za področje izobraževanja odraslih Andragoški center Republike Slovenije.

Naloge na področju zunanjega preverjanja znanja učencev, vajencev, dijakov in odraslih, določenih z zakoni in drugimi predpisi, opravlja Državni izpitni center, naloge s področja šolske in obšolske dejavnosti za učence, vajence in dijake pa opravlja Center šolskih in obšolskih dejavnosti skupaj z vrtci in šolami, lahko pa tudi drugi zavodi.

Akte o ustanovitvi javnih zavodov iz prejšnjih odstavkov sprejme Vlada Republike Slovenije.

4.3.3 Organiziranost Zavoda Republike Slovenije za šolstvo

Zavod Republike Slovenije za šolstvo deluje kot javni zavod na področju vzgoje in izobraževanja ter opravlja razvojne, svetovalne in druge strokovne naloge s področja vzgoje in izobraževanja na področju predšolske vzgoje, osnovnega in srednjega šolstva v okviru svojih pristojnosti, skladno s Sklepom Vlade Republike o ustanovitvi Zavoda Republike Slovenije za šolstvo št. 021-04/95-6/1-8, Statutom, Zakonom o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, z Zakonom o zavodih ter drugimi ustreznimi zakoni in predpisi oziroma notranjimi pravnimi akti.

V sistemu splošnega preduniverzitetnega izobraževanja je Zavod RS za šolstvo kot strokovna ustanova na področju vzgoje in izobraževanja vez med pedagoško teorijo in pedagoško prakso. To pomeni, da teoretična spoznanja pedagoških in drugih strok konkretizira in prevaja v jezik prakse in hkrati pedagoški in drugi teoriji posreduje odprta vprašanja pedagoške prakse. Delo poteka na vsaj dveh ravneh: v povezavi z delom strokovnih svetov za vzgojo in izobraževanje ter v povezavi z vrtci in šolami.

Po Statutu Zavod RS za šolstvo opravlja naslednje temeljne dejavnosti:

- opravlja raziskovalno, razvojno in svetovalno delo za področje predšolske vzgoje, osnovnošolskega izobraževanja, gimnazijskega izobraževanja, glasbenega šolstva, vzgoje in izobraževanja v domovih za učence in v dijaških domovih ter za otroke s posebnimi potrebami, za splošnoizobraževalne predmete pa tudi v poklicnem in strokovnem izobraževanju;
- pripravlja strokovne podlage za odločanje o zadevah, ki so v pristojnosti Strokovnega sveta za splošno izobraževanje;
- spremlja ter preverja poskuse in rešitve s področja vzgoje in izobraževanja;
- opravlja naloge v skladu s predpisi, ki urejajo področje verifikacije učbenikov in učne tehnologije;
- pripravlja in izdaja strokovna ter druga gradiva;
- opravlja naloge s področja mednarodnega strokovnega sodelovanja;
- opravlja naloge v skladu s predpisi, ki urejajo področje verifikacije strokovnega izobraževanja;
- organizira in izvaja izobraževanje učiteljev v okviru stalnega strokovnega izobraževanja, tudi v podporo vzgojno-izobraževalnim zavodom za Slovence v zamejstvu in strokovnim delavcem v teh zavodih;
- opravlja druge naloge v zvezi z razvojem vzgojno-izobraževalne dejavnosti.

4.4 ZALOŽNIKI

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika (1996: 1599) v geselskem članku besede založnik preberemo naslednjo razlago: »*Kdor se ukvarja z zalaganjem knjig.*«

Splošni pogoji delovanja slovenskega knjižnega trga (2004: 1. člen) opredeljujejo založnike kot »*proizvajalce (izdajatelje) in uvoznike knjig.*«

Založništvo je posel, ki se ukvarja s proizvodnjo in prodajo knjig ter drugih produktov znanja, kot so glasba, umetniška dela, fotografije in zemljevidi. Vključuje pridobivanje rokopisov, pogajanja z avtorji ali njihovimi agenti, oblikovanje knjig,

proizvajanje knjig, oglaševanje ter prodajo po različnih prodajnih poteh (Mitrov, Šubic 2003: 2).

Založba je lahko samostojna pravna oseba in je založništvo njena temeljna dejavnost ali pa je del ustanove (podjetja, zavoda, itd.), zadolžena za izdajanje, zalaganje, predstavljanje in distribucijo publikacij, knjig, revij, glasil, časnikov, itd. Samozaložba je posebna oblika založništva, ko avtor sam poskrbi za izpeljavo vseh faz procesa izdaje gradiva.

Organizacijska shema in kadrovska struktura založbe je odvisna od njene velikosti, programske usmerjenosti in ekonomske samostojnosti. Založba ima program, v katerega vključuje dela, za katera predpostavlja vsebinsko in ekonomsko uspešnost.

4.4.1 Odbor za učbenike

Zbornica založništva, knjigotrštva, grafične dejavnosti in radiodifuznih medijev (v nadaljevanju ZKGM) je nastala s preoblikovanjem (dne 29. marca 2007) iz Združenja za tisk in medije in deluje v okviru Gospodarske zbornice Slovenije. Svoje izjemno različne interese članice uresničujejo v okviru enega ali več združenj organiziranih znotraj matične zbornice ZKGM (Internetni vir 11):

- Združenje knjižnih založnikov,
- Združenje knjigotržcev,
- Združenje grafične dejavnosti,
- Združenje radiodifuznih medijev,
- Združenje založnikov časopisov in revij.

Odbor za učbenike je posebno delovno telo, ki ga imenuje Strokovno združenje založnikov in knjigotržcev Slovenije (v nadaljnjem besedilu: SZZKS). V odboru praviloma sodelujejo člani SZZKS, ki imajo interes na področju šolskega založništva. Svoja prizadevanja in svoje delovanje skupaj usklajujejo ter rešujejo

vprašanja z namenom enotnega programskega in systemskega delovanja na področju dejavnosti šolskega založništva.

5. ANALIZA SISTEMA POTRJEVANJA UČNIH GRADIV V IZBRANIH EVROPSKIH DRŽAVAH

Uvodoma bi želela opozoriti na pomanjkanje podatkov o načinih potrjevanja učnih gradiv v izbranih evropskih državah. Za veliko dostopnih podatkov velja, da so presplošni, zbrani na metodološko neenoten način in površni. Zato sem za izhodišče primerjalne analize potrjevanja učnih gradiv v evropskih državah postavila Učbeniški vprašalnik Evropskega združenja založnikov (EEPG 2005) in 2006) in Učbeniški vprašalnik Založbe Rokus Klett. Raziskavi sta bili opravljeni med člani Evropskega združenja založnikov, ki vključuje 23 evropskih založnikov.

5.1 EVROPSKO ZDRUŽENJE ZALOŽNIKOV

Evropsko združenje šolskih založnikov (EEPG) je bilo ustanovljeno leta 1991 in danes vključuje 23 šolskih založnikov iz 23 evropskih držav (Internetni vir 12):

- Alma Littera, Litva
- Cornelsen Verlag, Nemčija
- Didaktis, Slovaška
- Fraus Publishing House, Češka
- Groupe de Boeck, Belgija
- Gyldendal Undervisning, Norveška
- Harcourt Education, Velika Britanija
- Koolibri Publishers, Estonija
- Kreativni Centar, Srbija in Črna Gora
- Lehrmittelverlag des Kantons Zürich, Švica
- Lettera Publishers, Bolgarija
- Natur och Kultur, Švedska
- Nemzeti Tankönyvkiadó, Madžarska
- Otava Publishing Company, Finska
- Patakis Publishers, Grčija
- Profil International, Hrvaška

- Prosveshcheniye Publishers, Rusija
- Založba Rokus Klett, Slovenija
- Texto Editora, Portugalska
- Veritas Verlag, Avstrija
- Vicens Vives, Španija
- Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Poljska
- Zvaigzne ABC Publishers, Latvija

Njeni glavni cilji so usmerjeni v (Späth 2006: 4):

- razvoj izobraževalnih gradiv na panevropski osnovi,
- raziskavo in izmenjavo medsebojnih informacij o šolskem napredku po celi Evropi,
- prepoznavo možnosti skupnih projektov za nove proizvode,
- oblikovanje medsebojnih odnosov med člani vodilnih evropskih šolskih založnikov.

5.2 SISTEM POTRJEVANJA UČNIH GRADIV V IZBRANIH EVROPSKIH DRŽAVAH

5.2.1 Avstrija

V Avstriji traja splošna šolska obveznost devet let (od šestega do petnajstega leta starosti). Po končani štiriletni osnovni šoli učenci nadaljujejo izobraževanje na sekundarni stopnji I, kjer izbirajo med glavno šolo (vpiše se okrog 70 odstotkov učencev) in gimnazijo (30 odstotkov učencev). Sekundarna stopnja I traja štiri leta. Po koncu sekundarne stopnje I sledi za tiste, ki ne obiskujejo gimnazije, vpis na katero izmed izobraževalnih ustanov (poklicne in strokovne šole) na sekundarni stopnji II. Šolanje na gimnaziji se zaključi z maturo, tehnične in strokovne srednje šole pa z maturo in zaključnim izpitom. Maturanti in poklicni maturanti lahko nadaljujejo izobraževanje na terciarni stopnji; vpišejo se lahko na akademije, visoke šole in univerze (Kovač in drugi 2005: 103–104).

Učni programi imajo v razvoju avstrijskega šolstva osrednjo vlogo. Avstrijski učni načrti ob izobraževalnih ciljih za vsak posamezni predmet navajajo tudi učno snov, ki naj bi bila pripeljala do uresničitve ciljev. Poleg tega učni načrti vsebujejo razdelitev učne snovi po šolskih stopnjah. In končno je v predmetniku, četrtem elementu učnih načrtov, zapisano, koliko ur na teden je predvidenih na vsaki šolski stopnji za obravnavanje učne snovi (Döbert, Geissler 1997: 257).

Učbenike (razen za pouk religije) potrjuje Zvezno ministrstvo za izobraževanje, znanost in kulturo s pomočjo strokovnega mnenja izvedenskih komisij. V sistem potrjevanja sodijo učbeniki, delovni zvezki, atlasi in vadbice. Potrjeno učbeniško gradivo je veljavno do spremembe učnega načrta. Katalog učbenikov izda Zvezno ministrstvo za izobraževanje, znanost in kulturo. Učitelji avtonomno izbirajo med potrjenimi naslovi učbenikov – za posamezni predmet je povprečno na voljo od pet do dvanajst učbenikov (Rokus 2006).

Leta 1972 je v Avstriji z novelo Zakona o nadomestilu za družinska bremena država začela subvencionirati učbenike za učence od prve do trinajste stopnje šolanja. V skladu z določili tega zakona dobi vsak otrok, ki obiskuje obvezno javno šolo ali pa šolo s pravico javnosti, srednjo ali višjo šolo v državi kot redni učenec, brezplačno na voljo učbenike, ki so potrebni za pouk. Leta 1998 je bil uveden pavšalni prispevek za učbenike (znaša 10 odstotkov cene za učbenike za vsak razred), ki ga morajo starši plačati do prevzema učbenikov. Prispevka so oproščeni učenci na šolah s prilagojenim programom in učenci s posebnimi potrebami. Istočasno z uvedbo 10-odstotnega prispevka staršev za učbenike zakonodaja predvideva tudi uporabo rabljenih učbenikov – učenci lahko dajo šoli učbenike, ki so sicer njihova last, prostovoljno na voljo v ponovno uporabo. Šola tako lahko privarčevani denar porabi za nakup učbenikov in drugih učnih sredstev po lastni izbiri, ki jih država ne financira (vendar le do določene mere) (Kovač in drugi 2005: 104–110).

Ministrstvo za socialno varnost, generacije in varstvo potrošnikov vsako leto določi zgornjo ceno, ki jo je pripravljeno plačati za posamezne učbenike (EEPG 2005).

Država in založniki vsakih pet let sklenejo dogovor o zalaganju in financiranju učbenikov, vsako leto pa potekajo pogajanja o spremembah najvišjih cen učbenikov za posamezne učne predmete. Najvišje cene za učbenike se praviloma izračunajo na podlagi formule: povprečni ceni potrjenega učbenika za posamezno vrsto šole, predmet in razred se prišteje 7,5 odstotka (Kovač in drugi 2005: 111). Avstrija za učbenike vsako leto nameni 90 milijonov evrov, kar je približno 126 evrov na učenca (Rokus 2006).

5.2.2 Švedska

Osnovno izobraževanje otrok na Švedskem traja devet let in vključuje otroke od sedmega do šestnajstega leta starosti (izbirno lahko že od šestega leta). Obvezna osnovna šola vključuje tudi nižjo srednjo šolo, ki jo obiskujejo učenci od sedmega do devetega razreda (Internetni vir 13).

Kljub temu da je ena od držav, ki kar največjo pozornost posveča zagotavljanju in dejanskemu uresničevanju enakih možnosti za izobraževanje, se je švedski sistem osnovnega šolanja radikalno odmaknil od ideje, da je edino izhodišče za zagotavljanje enakih možnosti v izobraževanju uniformnost. Švedska namreč vso neposredno odgovornost za izobraževanje prepušča lokalni skupnosti in šolskim strokovnim delavcem, prav tako imajo visoko avtonomijo pri odločanju v sistemskih rešitvah in odločitvah financiranja. Zato velik del dejanske notranje strukturiranosti švedske osnovne šole ni določen in zato tudi nerazviden iz dokumentov, ki urejajo enotno določena pravila za vso državo (Krek 1991: 108–109).

Švedska obvezna osnovna šola sicer pozna nacionalni kurikulum, sestavljen iz predmetnika in učnih načrtov za posamezne predmete, vendar se oboje precej razlikuje od predmetnika in učnih načrtov, ki jih poznamo pri nas. Švedski predmetnik določa le skupno število ur, ki jih mora šola za posamezni predmet ali celo za skupino predmetov ponuditi učencu v obdobju devetih let obveznega šolanja. V katerih razredih in koliko ur bo predmet dejansko izvajan, določi šola.

Učni načrti pa so sestavljeni tako, da ne predpisujejo konkretnih vsebin, ki jih je treba obravnavati, temveč predpisujejo le cilje, ki jih mora učenec doseči na koncu petega in devetega razreda (preverjanje doseženih znanj z nacionalnimi preizkusi znanja), v tretjem in sedmem razredu pa s t. i. »diagnostičnimi« testi (Krek 1991: 109–114).

Švedska ne pozna sistema potrjevanja učnih gradiv (EEPG 2005). Država vsebine učbenikov ne predpisuje, niti ne izdaja kataloga potrjenih učbenikov, ampak se učitelji odločajo avtonomno. Učbenike po navadi izdajajo komercialne založbe (Internetni vir 13). Izbiro učnih gradiv prepušča izključno učiteljem in šolam. Vsa učna gradiva so za učence brezplačna (Internetni vir 13). Sredstva za učbenike so zagotovljena iz lokalnega proračuna, s katerim v celoti razpolaga šola (EEPG 2005).

5.2.3 Anglija

Bistvena lastnost angleškega šolstva je decentralizacija šolske uprave. Različne pristojnosti so porazdeljene med osrednjo vlado, območne šolske urade (Local Education Authorities – LEA) – po tradiciji odgovorni za javno financirano ponudbo izobraževanja, cerkve in druge svobodne nosilce, upravne svete posameznih šol in učitelje. Najvišji izobraževalni organ v Angliji je šolsko ministrstvo. Šolski minister je član vlade in nosi skupno odgovornost za šolstvo v Angliji; pri tem mu pomaga več podrejenih Junior Masters. Ministrstvo nima izvršilnih funkcij, temveč se skoraj izključno ukvarja z oblikovanjem nacionalne izobraževalne politike (Döbert, Geissler 1997: 138–139) .

Šoloobvezni so otroci v starosti od pet do šestnajst let. Obvezni čas šolanja je razdeljen na štiri glavna obdobja (Internetni vir 14):

1. obdobje – otroci od petega do sedmega leta starosti,
2. obdobje – otroci od sedmega do enajstega leta starosti,
3. obdobje – otroci od enajstega do štirinajstega leta starosti in
4. obdobje – otroci od štirinajstega do šestnajstega leta starosti.

Državno financirane šole se delijo na (Internetni vir 14).

1. osnovne (primarne) šole, ki jih obiskujejo otroci iz prvega in drugega obdobja (od petega do enajstega leta starosti in
2. sekundarne šole, ki jih obiskujejo otroci iz tretjega in četrtega obdobja (od enajstega do šestnajstega leta starosti).

V vsakem glavnem obdobju obstajajo za predmete učni programi, v katerih je določeno, kaj naj se učenci učijo. Prav tako so v vsakem glavnem obdobju za vsak predmet določeni cilji uspešnosti, ki definirajo pričakovane standarde uspešnosti za učence. Na koncu prvih treh glavnih obdobj učitelji ocenjujejo svoje učence v vseh glavnih predmetih na podlagi osem stopenj uspešnosti. V četrtem glavnem obdobju potekajo državni izpiti, ki so najpomembnejše sredstvo za presojo uspešnosti po državnem predmetniku. Nadzor nad upoštevanjem predmetnika imajo območni izobraževalni uradi in šolski upravni sveti (Döbert, Geissler 1997: 141–142).

Anglija nima sistema potrjevanja učnih gradiv. Država vsebine učbenikov ne predpisuje, niti ne izdaja kataloga potrjenih učbenikov. Trg učbenikov temelji na založniški svobodi. Učenci za vsak šolski predmet uporabljajo široko paleto učbenikov in drugih pripomočkov (EEPG 2005). Učitelj izbira metode poučevanja in učno gradivo, po katerem bo poučeval, po lastni presoji (Rokus 2006). Čeprav obvezni katalogi knjig ne obstajajo, v osnovnih šolah pri pouku angleščine učenci skladno z zahtevami nacionalnega kurikuluma na prvi in drugi stopnji predelajo vrsto v naprej opredeljenih vrst besedil, ki vključujejo literarna besedila – tradicionalno in sodobno prozo, zgodbe iz drugih kultur, igre, pesmi, itd. ter stvarna in neliterarna besedila. Urad za kvalifikacije in kurikulum za učitelje pripravlja sezname priporočenih avtorjev (EEPG 2005). Učno gradivo za učence na državnih šolah kupujejo šole iz državnih sredstev. Država za šolske učbenike letno nameni okoli 236,7 milijona evrov za skoraj osem milijonov učencev v osnovni in srednji šoli. To je okoli 29,6 evra na učenca (Rokus 2006).

5.2.4 Madžarska

Madžarski sistem ljudskega izobraževanja danes velja za enega najbolj decentraliziranih sistemov v Evropi. Odgovornost za sistem izobraževalne uprave je razdeljen na tri ravni: osrednjo vlado, krajevne oblasti in izobraževalne ustanove. Ministrstvo za šolstvo ima odločilno odgovornost za izobraževalni sistem, vendar je njegovo področje razmeroma omejeno. Minister za šolstvo nima nikakršne neposredne pravice, da daje obvezna navodila ustanoviteljem šol in izobraževalnim ustanovam. Ima splošne in vodstvene pristojnosti in obveznosti, na določenih področjih ima pravne obveznosti za urejanje in razvojne naloge. Poleg šolskega ministra ima minister za delo bistveno vlogo v vodenju poklicnega izobraževanja, ki v madžarskem sistemu poteka v ustanovah ljudskega, obveznega izobraževanja (Döbert, Geissler 1997: 420–421).

Veliko vlogo v madžarskem šolstvu igrajo krajevne samouprave. Imajo pravice ustanoviteljev šol, imenujejo ravnatelje, določajo proračun svojih šol, potrjujejo in odobrijo šolske dokumente. Med slednjimi so tudi pravilnik o šolski organizaciji, šolski statut in njen pedagoški program, ki vključujejo tudi krajevne učne načrte posamezne šole. Temeljne vsebinske zahteve so določene v nacionalnem učnem osnovnem učnem načrtu, krajevni učni načrti pa neposredno urejajo pedagoško delo na šoli. Krajevne samouprave ocenjujejo tudi strokovne dejavnosti šol (Döbert, Geissler 1997: 421).

Obvezno šolanje se začne v šestem in traja do osemnajstega leta starosti. Temeljna izobraževalna ustanova za obvezno šolanje je osemletna osnovna šola ali splošna šola. Po osmem razredu učenci nadaljujejo šolanje na gimnaziji, v poklicni srednji šoli, v poklicni šoli ali v strokovni šoli (Internetni vir 15).

Učbenike potrjuje Ministrstvo za šolstvo na podlagi sklepa komisij, pristojnih za posamezni šolski predmet. V sistem potrjevanja sodijo učbeniki, delovni zvezki, zbirke vaj, nosilci zvoka in slike ter elektronska učna gradiva. Učno gradivo se potrdi za obdobje petih let. Glede števila potrjenih učnih gradiv za posamezni

predmet ni omejitvev. Katalog učbenikov vsako leto izda Ministrstvo za šolstvo. Načeloma učitelji avtonomno izbirajo med potrjenimi naslovi (Rokus 2006).

Celoten strošek za nakup učbenikov letno znaša okoli sedemintrideset milijonov evrov. Učbenike učencem kupujejo starši, a so subvencionirani: vsak šoloobvezni otrok prejme od države devet evrov za nakup učbenikov. Krajevne samouprave posvečajo posebno pozornost otrokom s posebnimi potrebami, socialno šibkim družinam in družinam s tremi ali več otroki. Za nakup učbenikov prejmejo nadaljnjih osemindvajset evrov. Zneska otroci ne dobijo osebno, ampak gre na šole, kjer dobijo učbenike (ali večino teh) brezplačno (Rokus 2006). Država hkrati z javnim razpisom subvencionira nastanek in tisk učbenikov za narodne manjšine in otroke s posebnimi potrebami (EEPG 2005).

Na madžarskem je ponudba učbenikov zelo razvejana, saj si na učbeniškem trgu med seboj konkurira okoli osemdeset šolskih založnikov, kjer pa dominira pet velikih šolskih založb. Učbeniki so oproščeni davka (EEPG 2005).

6. PRIMERJALNA ANALIZA SLOVENSKEGA SISTEMA POTRJEVANJA UČNIH GRADIV Z IZBRANIMI EVROPSKIMI DRŽAVAMI

6.1 OBVEZNO IZOBRAŽEVANJE

V večini evropskih državah vstopajo otroci v obvezno izobraževanje pri šestih ali sedmih letih, ponekod celo prej (v Angliji s petimi leti). Obvezno šolanje, ki traja od devet do enajst let, praviloma zaključijo pri petnajstih ali šestnajstih letih (izjema je Madžarska, kjer obvezno šolanje traja dvanajst let, zaključi pa se pri osemnajstih letih).

V Sloveniji vstopajo otroci v osnovno šolo stari šest let, osnovnošolsko izobraževanje, ki je pri nas enako obveznemu izobraževanju, pa traja devet let.

6.2 NACIONALNI KURIKULUM

Pomembnost učnih programov je odvisna od narave šolskega sistema. Na Madžarskem in v Avstriji npr. imajo učni programi osrednjo vlogo. Avstrijski učni načrti ob izobraževalnih ciljih za vsak posamezni predmet navajajo tudi učno snov, ki naj bi pripeljala do uresničitve ciljev. Poleg tega učni načrti vsebujejo razdelitev učne snovi po šolskih stopnjah, v predmetniku je zapisano, koliko ur na teden je predvidenih na vsaki šolski stopnji za obravnavanje učnih snovi.

Ravno nasprotno velja za Anglijo in Švedsko. Švedska obvezna šola sicer pozna nacionalni kurikulum, sestavljen iz predmetnika in učnih načrtov, vendar se oboje precej razlikuje od predmetnika in učnih načrtov, ki jih poznamo pri nas. Švedski predmetnik določa le skupno število ur, ki jih mora šola za posamezni predmet ali celo skupino predmetov ponuditi učencu v obdobju devetih let obveznega šolanja, učni načrti pa so sestavljeni tako, da ne predpisujejo konkretnih vsebin, temveč le cilje, ki jih mora učenec doseči. Dosežena znanja se preverjajo z nacionalnimi preizkusi znanja.

V Angliji za vsako glavno obdobje obstajajo učni programi za predmete, v katerih je določeno, kaj naj se učenci učijo, hkrati pa so v vsakem obdobju za vsak predmet določeni cilji uspešnosti. Na koncu prvih treh glavnih obdobji učitelji ocenjujejo učence v vseh glavnih predmetih, v četrtem glavnem obdobju pa potekajo državni izpiti, ki so najpomembnejše sredstvo za presojo uspešnosti po državnem predmetniku.

V Sloveniji se s predmetnikom določi letno in tedensko število ur pouka posameznih predmetov, število ur oddelčne skupnosti in minimalno število ur, potrebnih za uresničevanje učnega načrta. Z učnim načrtom se določi vsebina predmetov, standardi znanj in cilji pouka pri predmetih. Ob koncu drugega in tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja se znanje učencev preverja z nacionalnimi preizkusi znanja.

6.3 SISTEM POTRJEVANJA UČNIH GRADIV

Obstoj sistema potrjevanja učnih gradiv je odvisen od šolske tradicije in narave šolskega sistema. Načeloma velja, da v državah s procesno zakonodajo, ki obravnava šolo kot državno ustanovo, kjer je šolsko delo v celoti zakonsko regulirano, potrjevanje poznajo, v državah s finalno zakonodajo, ki temelji na predpostavki, da so primarni otrokovi učitelji in vzgojitelji starši, kjer država s svojo regulativo predvsem zagotavlja, da starši lahko uveljavljajo svoje pravice na področju vzgoje in izobraževanja, pa ne.

Švedska in Anglija ne poznata sistema potrjevanja učnih gradiv. Državi vsebine učbenikov ne predpisujeta, niti ne izdajata kataloga potrjenih učbenikov, ampak se učitelji o izbiri učnih gradiv odločajo avtonomno.

Avstrija in Madžarska sodita v sistem, kjer učbeniki sodijo v sistem potrjevanja. V Avstriji učbenike potrjuje Zvezno ministrstvo za izobraževanje, znanost in kulturo s pomočjo strokovnega mnenja izvedenskih komisij. V sistem potrjevanja sodijo

učbeniki, delovni zvezki, atlasi in vadnice. Potrjeno učbeniško gradivo je veljavno do spremembe učnega načrta. Katalog učbenikov izda Zvezno ministrstvo za izobraževanje, znanost in kulturo. Na Madžarskem učbenike potrjuje Ministrstvo za šolstvo na podlagi sklepa komisij, pristojnih za posamezni šolski predmet. V sistem potrjevanja sodijo učbeniki, delovni zvezki, zbirke vaj, nosilci zvoka in slike ter elektronska učna gradiva. Učno gradivo se potrdi za obdobje petih let.

Tudi Slovenija pozna sistem potrjevanja učbenikov. Za razliko od Madžarske in Avstrije z novim Pravilnikom o potrjevanju učbenikov, sprejetem 2. junija 2006, v sistem potrjevanja sodijo le učbeniki (pred spremembo tudi delovni zvezki, samostojni delovni zvezki, zbirke nalog in vaj in atlasi). Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje in Andragoški center Republike Slovenije vsako leto izdajo kataloge učbenikov, v katerih objavijo učna gradiva, ki jih potrdi pristojni strokovni svet. Potrjeni učbenik velja še dve leti po objavi spremembe učnega načrta oziroma kataloga znanja.

6.4 REGULACIJA UČBENIŠKEGA TRGA

Monopolno izdajanje učbenikov je bilo v drugi polovici 20. stoletja značilno za totalitarne ali avtoritarne države. Danes ima večina razvitih držav visoko strukturiran učbeniški trg, na katerem si založniki med sabo konkurirajo z učbeniki, izdanimi za isti šolski predmet. Države, ki trg in konkurenco poznajo, se med seboj ločijo po tem, kdo učbenike izdaja in kdo odloča o njihovi uporabi v šolah.

Za Anglijo in Švedsko je značilno, da sistema potrjevanja učnih gradiv ne poznata. To pomeni, da izbor učbenikov ni omejen z listo potrjenih učbenikov in tako omogoča učiteljem in šolam popolno avtonomijo pri izbiri učbenika. Trg učbenikov tako temelji na popolni založniški svobodi.

Na Madžarskem je učbeniški trg zelo razvejan, saj si med seboj konkurira osemdeset šolskih založnikov, kjer pa dominira pet velikih založb. Glede števila

potrjenih učnih gradiv za isti predmet ni omejitev. Učitelji načeloma avtonomno izbirajo med potrjenimi naslovi.

V Avstriji morajo šolski založniki izpolnjevati pogoje za pridobitev statusa založnika učbenikov – izpolnjeni morajo biti zakonski predpisi in sklenjena pogodba o izvajanju Akcije učbenikov z Republiko Avstrijo. Država in založniki vsakih pet let sklenejo tudi dogovor o zalaganju in financiranju učbenikov (Kovač in drugi 2005: 111). V sistemu potrjevanja učbenikov ne obstajajo nikakršne omejitve pri številu potrditev za isti predmet. Za posamezni predmet ja na voljo od pet do dvanajst učbenikov. Učitelji avtonomno izbirajo med potrjenimi naslovi.

V Sloveniji učbenike tradicionalno zalaga več različnih založb. Za šolsko leto 2007/2008 učitelji osnovnih šol lahko izbirajo med 342-imi učbeniki 17 različnih založb. Za posamezni predmet je v povprečju na voljo od 2 do 5 naslovov (EEPG 2005). Na našem trgu učbenikov obstajajo trije veliki šolski založniki, ki skupaj predstavljajo 62 odstotkov vseh potrjenih učbenikov za naslednje šolsko leto.

Učitelji se načeloma samostojno odločajo o izboru učbenikov in tudi drugih učnih gradiv. Obseg učbeniškega kompleta je tako odvisen od učiteljevega izbora. Pri izbiri je učitelj strokovno avtonomen.

6.5 CENE UČBENIKOV

Izobraženost prebivalstva postaja eno od pomembnejših gibal gospodarskega razvoja, zato je večina držav zainteresiranih, da je znanje skozi šolski sistem dostopno vsem, ne glede na socialno poreklo posameznika. Dobra dostopnost učenikov je zato eden od temeljev politike enakih možnosti. Evropske države zato poznajo (Kovač 2006: 5):

- šolske sklade, ali
- brezplačne učbenike za vse oz. za otroke iz socialno šibkejših družin ali
- sofinanciranje nakupa učbenikov glede na finančno zmogljivost staršev ali
- kombinacijo vseh treh pristopov.

V Avstriji dobi vsak otrok, ki obiskuje šolo v državi kot redni učenec, brezplačno na voljo učbenike, ki so potrebni za pouk. Starši sicer plačujejo pavšalni prispevek za učbenike (znaša 10 odstotkov cene za učbenike za posamezni razred), vendar so prispevka oproščeni učenci na šolah s prilagojenim programom in učenci s posebnimi potrebami. Zakonodaja predvideva tudi uporabo rabljenih učbenikov, kjer učenci lahko dajo šoli učbenike, ki so sicer njihova last, prostovoljno na voljo v ponovno uporabo. Šola tako lahko privarčevani denar porabi za nakup učbenikov in drugih učnih sredstev po lastni izbiri, ki jih država ne financira.

Ministrstvo za socialno varnost, generacije in varstvo potrošnikov vsako leto določi zgornjo ceno, ki jo je pripravljeno plačati za posamezne učbenike. Država za učbenike vsako leto nameni 90 milijonov evrov, kar je približno 126 evrov na učenca.

Na Švedskem so vsa učna gradiva za učence brezplačna. Sredstva za učbenike so zagotovljena iz lokalnega proračuna, s katerim šola v celoti razpolaga.

V Angliji so učna gradiva za učence na državnih šolah brezplačna in jih šole kupujejo iz državnih sredstev. Država za šolske učbenike letno nameni okoli 236,7 milijona evrov za skoraj osem milijonov učencev v osnovni in srednji šoli. To je okoli 29,6 evra na učenca.

Madžarska za celoten nakup učbenikov letno porabi okoli sedemintrideset milijonov evrov. Učbenike učencem kupujejo starši, a so subvencionirani: vsak šoloobvezni otrok prejme od države devet evrov za nakup učbenikov. Posebno pozornost krajevne samouprave posvečajo otrokom s posebnimi potrebami, socialno šibkim družinam in družinam s tremi ali več otroki. Za nakup učbenikov prejmejo nadaljnjih osemindvajset evrov. Zneska otroci ne dobijo osebno, ampak gre na šole, kjer dobijo učbenike (ali večino teh) brezplačno. Država hkrati z javnim razpisom subvencionira nastanek in tisk učbenikov za narodne manjšine in otroke s posebnimi potrebami.

V Sloveniji je osnovna šola za otroke in mladino brezplačna in se financira z javnimi sredstvi. Vendar pa morajo učenci oziroma njihovi starši plačevati šolske potrebščine, delovne zvezke in prispevek za uporabo učbenikov. Ministrstvo za šolstvo in šport je v letih od 1994 do 1996 v okviru programa zagotavljanja dostopnosti učbeniških gradiv pričelo z načrtnim oživljanjem učbeniških skladov na osnovnih šolah, med letoma 1997 in 2000 pa je pomagalo pri uvajanju učbeniških skladov tudi na srednjih šolah. Učbenike si tako lahko učenci izposodijo iz učbeniškega sklada, za kar lahko plačajo največ tretjino maloprodajne cene novega učbenika. V šolskem letu 2007/2008 bodo učenci prvega in drugega vzgojno-izobraževalnega obdobja upravičeni do brezplačne izposoje učbenikov. Učenci iz socialno šibkih družin so upravičeni do delne ali celotne oprostitve plačila izposojevalnine.

Prodajne cene učbenikov nadzira država. Po uredbi o oblikovanju cen učbenikov Vlada Republike Slovenije na podlagi predloga Ministrstva za gospodarstvo vsako leto določi najvišje cene novih učbenikov.

7. ZAKLJUČEK

Obstoj sistema potrjevanja učnih gradiv je odvisen od šolske tradicije in narave šolskega sistema. Načeloma velja, da v državah s procesno zakonodajo, ki obravnava šolo kot državno ustanovo, kjer je šolsko delo v celoti zakonsko regulirano, potrjevanje poznajo. V državah s finalno zakonodajo, ki temelji na predpostavki, da so primarni otrokovi učitelji in vzgojitelji starši, ter da država s svojo regulativo predvsem zagotavlja, da starši lahko uveljavljajo svoje pravice na področju vzgoje in izobraževanja, pa potrjevanja ne poznajo.

Za Avstrijo, Madžarsko, Hrvaško, Nemčijo, Litvo, Švico, Estonijo, Latvijo in Slovaško je značilen sistem potrjevanja. Belgija, Finska, Norveška, Švedska, Nizozemska, Italija, Anglija in Francija pa sistema potrjevanja učnih gradiv ne poznajo.

Republika Slovenija sodi med države, ki imajo uveljavljen sistem potrjevanja učbenikov. To področje v svojem 21. členu ureja Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. V ta namen je minister za šolstvo sprejel Pravilnik o potrjevanju učbenikov, s katerim se ureja način in postopek potrjevanja učbenikov, ki so namenjeni učencem, dijakom, vajencem in udeležencem izobraževanja odraslih. V Sloveniji z novim Pravilnikom o potrjevanju učbenikov, ki je bil sprejet 2. junija 2006, sodijo v sistem potrjevanja le učbeniki. Delovni zvezki, samostojni delovni zvezki, zbirke nalog in vaj ter atlas, ki jih je stari pravilnik glede potrjevanja obravnaval enako kot učbenike in so značilni tudi za države, zajete v analizo, pa so izključeni iz potrjevanja. Ta sprememba je v javnosti sprožila velik odziv. Založniki, številni učitelji in ugledni predstavniki stroke menijo, da je novi status delovnih zvezkov pri potrjevanju učbenikov v celoti prilagojen ekonomiki učbeniških skladov, korak nazaj v učnem procesu ter pomeni postopno odpravljanje delovnih zvezkov. Predstavniki države svojo odločitev opravičujejo s poenostavitvijo postopkov ter povečanjem avtonomije učiteljev pri izbiri delovnih zvezkov.

Akterji na področju potrjevanja učnih gradiv v Republiki Sloveniji so številni. Ministrstvo za šolstvo in šport je odgovorno za izvajanje nacionalne politike na področju vzgoje in izobraževanja (predvsem za izvajanje predpisov). Učna gradiva v potrjevanje predložijo založniki. Postopek potrjevanja učnih gradiv izvaja Komisija za učbenike. Učbenike potrjuje Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje. Zavod Republike Slovenije za šolstvo izdela oceno o skladnosti učnih gradiv s cilji, standardi znanja in vsebinami, opredeljenimi v učnem načrtu oziroma katalogih znanja in vsako leto izda katalog učbenikov.

Slovenija je imela v času SFRJ drugačen način izdajanja učbenikov kot druge socialistične države. Navkljub obstoju pravila en učbenik en predmet so ti izhajali pri različnih založbah, za razliko od ostalih socialističnih držav, kjer je vse učbenike izdajal državni zavod. Zato je bil prehod v pluralen učbeniški trg v Sloveniji lažji kot v drugih tranzicijskih državah.

Danes ima večina razvitih držav visoko strukturiran učbeniški trg, na katerem si založniki med seboj konkurirajo z učbeniki, izdanimi za isti šolski predmet. V Sloveniji – podobno kot v ostalih državah, kjer sistem potrjevanja učnih gradiv poznajo – učitelji za posamezni predmet izbirajo med več potrjenimi naslovi, objavljenimi v katalogu učbenikov. Na tem mestu bi izpostavila, da se Slovenija od ostalih držav, zajetih v primerjalno analizo, razlikuje le po majhnosti trga in številu avtorjev.

Dobra dostopnost učbenikov je eden od temeljev politike enakih možnosti. Evropske države zato poznajo različne oblike financiranja oz. sofinanciranja učbenikov. V obeh državah s finalno zakonodajo, zajetih v primerjalno analizo, torej na Švedskem in v Angliji, so učna gradiva za učence brezplačna. Sredstva za učbenike so zagotovljena iz lokalnega oziroma državnega proračuna. V državah s procesno zakonodajo, kamor sodi tudi Madžarska, so učbeniki za otroke v veliki meri subvencionirani, za otroke s posebnimi potrebami in iz socialno šibkih družin pa je večina teh brezplačnih. V Avstriji, ki tudi sodi v ta sistem, starši plačujejo 10-

odstotni pavšalni prispevek za učbenike, ki postanejo učenčeva last. Prispevka so oproščeni otroci s posebnimi potrebami.

V Sloveniji je osnovna šola za otroke in mladino brezplačna in se financira z javnimi sredstvi. Vendar pa morajo učenci oziroma njihovi starši plačevati šolske potrebščine, delovne zvezke in prispevek za uporabo učbenikov. Država je kot obliko sofinanciranja učbenikov uvedla šolske sklade, kjer si učenci učbenike izposodijo in zanje plačajo največ tretjino maloprodajne cene novega učbenika. Ob tem bi izpostavila nerešeno vprašanje nadomestila za avtorske pravice oziroma knjižnega nadomestila, ki bi ga morali, po mnenju šolskih založnikov in avtorjev učbenikov, šolski skladi plačevati avtorjem, kot to predvideva Zakon o avtorskih pravicah.

Iz zgoraj zapisanih ugotovitev in nekaj odprtih vprašanj s področja potrjevanja učnih gradiv v Republiki Sloveniji, za katera menim, da bi jih bilo v prihodnosti smiselno podrobneje preučiti, se je prva zastavljena hipoteza iz uvodnega dela *Sistem potrjevanja učnih gradiv je v Republiki Sloveniji zastavljen visoko in primerljiv z drugimi izobraževalnimi sistemi v razvitih evropskih držav*, delno potrdila. Hipoteza *Razvoj uspešnega sistema potrjevanja učnih gradiv je dolgoročna naložba in ima pozitiven pomen na izobraževalni sistem*, pa se je v celoti potrdila.

Kot dober primer in zgled za slovenski izobraževalni sistem na področju učbenikov v prihodnosti vidim avstrijski model, ki tako kot Slovenija pozna sistem potrjevanja učbenikov. Prednost avstrijskega sistema je, da otroci oziroma njihovi starši za učbenike plačujejo le 10-odstotni pavšalni prispevek, pri čemer učbeniki postanejo njihova last, ostalih 90 odstotkov pa prispeva država. Država kot monopolni kupec sklone z založniki dogovor o zalaganju in financiranju učbenikov ter vsako leto določi zgornjo ceno, ki jo je pripravljena plačati za posamezni učbenik.

8. LITERATURA IN VIRI

Samostojne publikacije

- Bevc, Milena (1999): *Financiranje, učinkovitost in razvoj izobraževanja*. Radovljica: Didakta.
- Cokan, Aleksander (1991): *Učbeniki danes in jutri*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Döbert, Hans in Gert Geissler (1997): *Schulautonomie in Europa*. Baden – Baden: Nomos Verlagsgesellschaft.
- Ferfila, Bogomil in Polonca Kovač (2000): *Javne politike in javna ekonomika*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Grad, Franc, Igor Kaučič, Ciril Ribičič in Ivan Kristan (1996): *Državna ureditev Slovenije*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Jurman, Benjamin (1999): *Kako narediti učbenik na podlagi antropološke vzgoje*. Ljubljana: Založništvo Jutro.
- Kavčič, Bogdan (2003): *Javni sektor*. Novo mesto: Visoka šola za upravljanje in poslovanje.
- Kovač, Miha, Mojca Kovač Šebart, Janez Krek, Damijan Štefanc in Tadej Vidmar (2005): *Učbeniki in družba znanja*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Kamnar, Helena (1999): *Javni zavodi med državo in trgovino*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Krek, Janez (1995): *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Lane, Jan Erik (1995): *The Public Sector*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
- Lipužič, Boris (2002): *Globalna razvoja vprašanja izobraževanja v Evropi. Primerjalna analiza izobraževalnih politik v državah EU, Efte in predpristopnih kandidatkah za EU*. Nova Gorica: Educa.
- Logar, Tine (1992): *Vzgojno-izobraževalni sistem v Republiki Sloveniji: temeljne značilnosti in razvojne težnje*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.

- Malić, Josip (1986): *Koncepcija suvremenog udžbenika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Mitrov, Irina in Mira Šubic (2003): *Založniška politika in e-dokumenti*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Piciga, Darja (1991): *Osnovno in srednje izobraževanje v razvitem svetu: stanje in razvojen perspektive*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport RS.
- Rakočević, Slobodan (1991): *Državna uprava: vloga, položaj, organizacija, delovanje*. Ljubljana: Uradni list RS.
- Roasen, Harvey S. (1999): *Public finance*. Boston: Irevin / McGraw – Hill.
- Šmidovnik, Janez (1980): *Temeljni pojmi o upravi*. Ljubljana: Univerzum.
- Šmidovnik, Janez (1985): *Teoretične osnove upravljanja*. Ljubljana: Univerzum.
- Turk Škraba, Mira (2005): *Učbeniki kot sredstvo za kakovostno učenje in poučevanje družboslovja*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Virant, Grega (1998): *Pravna ureditev javne uprave*. Ljubljana: Visoka upravna šola.
- Zakrajšek, Srečo (1995): *Slovensko šolstvo v tranziciji*. Ljubljana: Biteks.
- Žurga, Gordana (2001): *Kakovost državne uprave: Pristopi in rešitve*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Članki v revijah oziroma zbornikih

- Brezovšek, Marjan (2000): Kako do zanesljive uprave? *Teorija in praksa* 37(2), 264–277.
- Čakš, Aleš (2006): Zbogom delovni zvezki. *Delo*, 24. 3., 3.
- Čakš, Aleš (2006a): Vračanje k tabli in krediti. *Delo*, 6. 4., 3.
- Čakš, Aleš (2006b): Avtonomna presoja pod pritiski. *Delo*, 24. 4., 25.
- Čakš, Aleš (2006c): Nihče ne odpravlja delovnih zvezkov. *Delo*, 26. 4., 3.
- Čebulj, Janez (1991): Oblika izvajanja javnih služb. *Pravna praksa* 10(19), 6–11.
- Černetič, Brina (2006): Ministru Milanu Zveru se zdijo delovni zvezki odveč. *Finance*, 6. 4., 11.

- Drole, Petra (2006): Delovnim zvezkom grozi ukinitev. *Dnevnik*, 5. 4., 2.
- Ferbar, Janez (1992): Učbeniki za uk in pouk: Iztočnice blejskega premišljevanja. V Aleksander Cokan, Janez Ferbar, Aleksandra Kornhauser, Josip Malić, Vladimir Milekšić, Branimir Nešović, Barica Marentič-Požarnik, Milena Strnad, in Reginald Vospernik (ur.): *Učbeniki danes in jutri, Prispevki s srečanja avtorjev učbenikov DZS*, 41–46. Ljubljana: DZS.
- Kovač, Miha in Mojca Kovač Šebart (2003): Učbeniki v globalni družbi: Nekaj korakov k metodologiji primerjalnega raziskovanja. *Knjižnica* 47(1–2), 41–68.
- Kovač, Miha (2006): Knjigarstvo 4. Trg učbenikov v Sloveniji in Evropski zvezi. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Krek, Janez (1999): Diferenciacija skozi sistem: primer švedske osnovne šole. *Sodobna pedagogika* 50(1), 106–119.
- Malić, Josip (1992): Vloga učbenika pri pouku. V Aleksander Cokan, Janez Ferbar, Aleksandra Kornhauser, Josip Malić, Vladimir Milekšić, Branimir Nešović, Barica Marentič-Požarnik, Milena Strnad in Reginald Vospernik (ur.): *Učbeniki danes in jutri, Prispevki s srečanja avtorjev učbenikov DZS*, 33–40. Ljubljana: DZS.
- Medveš, Zdenko (1991): Tipologija šolske zakonodaje in narava zakonov o organizaciji ter financiranju šolstva. *Šola in učitelj na vajejih države*, 69-91. Ljubljana: Slovensko društvo pedagogov.
- Novak, Jan (2006): Od danes velja nov pravilnik o potrjevanju učbenikov. *TV Slovenija 1*, 1. 8., Poročila, 17.00.
- Pirc, Vanja (2006): Lažje torbice, lažje glavice? *Mladina*, 10. 4., 9.
- Setnikar – Cankar, Stanka (1997): Proračunska poraba, decentralizacija in komercializacija javnega sektorja. V *Zbornik referatov I*, 68–89, v sodelovanju z Glasgoww Caledonian University, Škotska, Institut for Public Administration Liverpool, Anglija, Hochschule für Verwaltungswissenschaften Speyer, Nemčija, Ministrstvom za notranje zadeve RS, Službo vlade RS za lokalno samoupravo. Ljubljana: Visoka upravna šola.

- Šmidovnik, Janez (1998): Slovenska javna uprava v socializmu in tranzicijskem obdobju parlamentarne demokracije (strukturni problemi). V Rado Bohinc: Dnevi slovenskih pravnikov 1998. *Podjetje in delo* 24(6–7), 1070–1081.

Pravni in drugi viri

- *Dogovor o delu strokovnih svetov* (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Urad RS za šolstvo, Andragoški center RS, Center za poklicno izobraževanje RS, Zavod RS za šolstvo, Državni izpitni center, Center šolskih in obšolskih dejavnosti, Strokovni svet RS za splošno izobraževanje, Strokovni svet RS za poklicno strokovno izobraževanje, Strokovni svet RS za izobraževanje odraslih.
- Državni zbor Republike Slovenije (1991): *Ustava Republike Slovenije*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije 33I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06. Dostopno na <http://www.varuh-rs.si/index.php?id=113> (5. september 2007).
- Državni zbor Republike Slovenije (2002): *Zakon o državni upravi*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije 52, 56/03, 45/04 - ZdZPKG, 61/04, 123/04, 93/05). Dostopno na http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r05/predpis_ZAKO3225.html (5. september 2007).
- Državni zbor Republike Slovenije (2005): *Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije 98 – uradno prečiščeno besedilo, 10177—10200.
- Državni zbor Republike Slovenije (1996): *Zakon o osnovni šoli*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije 12, 33/97, 54/00, Odl. US: U-I-72/96, 59/01, 71/04, 53/05, 60/06. Dostopno na http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r08/predpis_ZAKO448.html (5. september 2007).

- Državni zbor Republike Slovenije (1998): *Zakon o športu*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije 22, 27/2002 Odl. US: U-I-210/98-32, 110/2002-ZGO-1, 15/2003-ZOPA.
Dostopno na http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r05/predpis_ZAKO515.html (5. september 2007).
- Državni zbor Republike Slovenije (2000): *Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije 54, 118/06.
Dostopno na http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r02/predpis_ZAKO2062.html (5. september 2007).
- Državni zbor Republike Slovenije (2003): *Zakon o visokem šolstvu*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije 134, 19753—19765.
- Državni zbor Republike Slovenije (1993): *Zakon o Vladi Republike Slovenije*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije 4, 71/94, 23/96, 47/97, 23/99-ZSOVA, 119/00, 30/01, 52/02-ZDU-1, 123/04.
Dostopno na http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r02/predpis_ZAKO242.html (5. september 2007).
- Državni zbor Republike Slovenije (1991): *Zakon o zavodih*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije 121, 25194 Odl. US: U-I-104/92, 8/96, 36/00.
Dostopno na http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r00/predpis_ZAKO10.html (5. september 2007).
- European Educational Publisher Group (2005): *EEPG Schoolbook Questionnaire*. Denmarak: EEPG.
- *Leksikon Cankarjeve založbe 1994*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Ministrstvo Republike Slovenije za šolstvo in šport (2006): *Aktualne teme s področja šolstva, gradivo za novinarje*. Ljubljana: MŠŠ.
- Ministrstvo Republike Slovenije za šolstvo in šport (2007): *Poročilo o realizaciji programa v letu 2006 ter program za leto 2007*. Ljubljana: MŠŠ.
- Ministrstvo za šolstvo in šport (2006): *Pravilnik o potrjevanju učbenikov*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije 57, 6178—6181.
- Ministrstvo za šolstvo in šport (1996): *Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanje učencev v osnovni šoli*. Ljubljana: Uradni list

Republike Slovenije 29, 2363–2365; 63/03, 10002; 65/05, 6790–6791 in 64/06, 6932.

- Ministrstvo za šolstvo in šport (2002): *Pravilnik o upravljanju učbeniških skladov*. Uradni list Republike Slovenije 43, 4197–4198.
- Ministrstvo Republike Slovenije za šolstvo in šport (2007): *Učbeniki in učna tehnologija – poročilo o realizaciji programa v letu 2006 ter program za leto 2007*. Ljubljana: MŠŠ.
- *Slovar slovenskega knjižnega jezika 1996*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Späth, Preban (2006): *European Educational Publisher Group, gradivo za novinarje*. Ljubljana: EEPG.
- Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje (1999): *Poslovnik o delu strokovnega sveta Republike Slovenije za splošno izobraževanje*. Ljubljana: Strokovni svet RS za splošno izobraževanje.
- Vlada Republike Slovenije (2007): *Uredba o oblikovanju cen učbenikov*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije 36, 5102–5103.
- Založba Rokus Klett (2006): *Šolski vprašalnik*. Ljubljana: Založba Rokus Klett.
- Zavod Republike Slovenije za šolstvo (2003): *Statut Zavoda Republike Slovenije za šolstvo*. Ljubljana: ZRSŠ.

Internetni viri

- Internetni vir 1: Ministrstvo za šolstvo in šport (2006): *Izobraževanje v Sloveniji*. Dostopno na http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/izobrazevanje_v_sloveniji/ (1. julij 2007).
- Internetni vir 2: Ministrstvo za šolstvo in šport (2006): *Osnovnošolsko izobraževanje*. Dostopno na http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/osnovnosolsko_izobrazevanje/ (10. junij 2007).
- Internetni vir 3: Eurydice (2007): *National summary sheets on education*

- systems in Europe and ongoing reforms*. Dostopno na http://www.eurydice.org/ressources/eurydice/pdf/047DN/047_SI_EN.pdf (26. junij 2007).
- Internetni vir 4: Ministrstvo za šolstvo in šport (2007): *Učbeniški sklad za osnovne šole za leto 2007*. Dostopno na http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/osnovnosolsko_izobrazevanje/ucbeniski_skladi/ucbeniski_skladi_za_osnovne_sole_za_leto_20072008//2008 (20. junij 2007).
 - Internetni vir 5: Ministrstvo Republike Slovenije za šolstvo in šport. Direktorat za vrtce in osnovno šolstvo (2007): *Okrožnica – Učbeniški sklad za osnovne šole za leto 2007/2008*. Dostopno na http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/okroznice/OS/Ucbeniski_skladi_16_4_07.doc (2. junij 2007).
 - Internetni vir 6: Zavod Republike Slovenije za šolstvo (2007): *Postopek potrjevanja učbeniških gradiv*. Dostopno na <file:///D:/Moji%20Dokumenti/Diplomska/Zavod%20za%20%9Aolstvo.htm> (14. april 2007).
 - Internetni vir 7: Vlada Republike Slovenije (2006): *Ministrstvo za šolstvo in šport*. Dostopno na <http://www.vlada.si/?gr1=min&gr2=minMzs&gr3=&gr4=&id=&lng=slo> (2. junij 2007).
 - Internetni vir 8: Ministrstvo RS za šolstvo in šport (2006): *Delovna področja*. Dostopno na http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/ (2. junij 2007).
 - Internetni vir 9: Urad RS za mladino (2006): *Naloge in cilji Urada RS za mladino*. Dostopno na http://www.uradzamladino.gov.si/si/urad/naloge_in_cilji_ursm/ (2. junij 2007).
 - Internetni vir 10: Ministrstvo za šolstvo in šport (2006): *Organiziranost*. Dostopno na http://www.mss.gov.si/si/o_ministrstvu/organiziranost/ (2. junij 2007).
 - Internetni vir 11: Gospodarska zbornica Slovenije (2007): *Zbornica založništva, knjigotrštva, grafične dejavnosti in radiodifuznih medijev*.

Dostopno na

http://www.gzs.si/slo/panoge/zbornica_zaloznistva_knjigotrstva_graficne_dejavnosti_in_radiodifuznih_medijev (3. junij 2007).

- Internetni vir 12: European Educational Publishers Group (2007): *EEPG Information*. Dostopno na <http://www.eepg.org> (12. april 2007).

- Internetni vir 13: Eurydice (2006): *Structures of education, vocational training and adult education systems in Europe: Sweden 2006/07*.

Dostopno na

http://www.eurydice.org/ressources/eurydice/pdf/041DN/041_SE_EN.pdf (25. junij 2007).

- Internetni vir 14: Eurydice (2006): *Structures of education, vocational training and adult education systems in Europe: United Kingdom 2003*.

Dostopno na

http://www.eurydice.org/ressources/eurydice/pdf/041DN/041_UN_EN.pdf (26. junij 2007).

- Internetni vir 15: Eurydice (2006): *Summary sheets on education systems in Europe: Hungary*. Dostopno na

http://www.eurydice.org/ressources/eurydice/pdf/047DN/047_HU_EN.pdf (26. junij 2007).

9. PRILOGE

PRILOGA A: Vloga za potrditev

VLOGA ZA POTRDITEV KOMISIJA ZA UČBENIKE

I. PODATKI O PREDLAGATELJU Ime/ naziv: Točen naslov: Telefon/ fax: Elektronski naslov: Ime in priimek urednika:	
II. PODATKI O VLOGI	
Naslov rokopisa:	
Podnaslov: (vrsta predmeta, razred/letnik, vrsta programa; npr. učbenik za zgodovino v 7. razredu devetletnega osnovnošolskega programa)	
Učbenik bo izdan v : ☐ enem delu ☐ več delih ☐ drugo:	
Vrsta potrditve: prva potrditev ☐ ponovna potrditev* ☐	Leto izida:
Avtor/ Avtorji:	
Prevajalec/ Prevajalci:	
Ilustrator/ Ilustratorji:	Fotograf:
Tehnične risbe:	Notograf:

VLOGA ZA POTRDITEV
KOMISIJA ZA UČBENIKE

Likovno-tehnični urednik:		
Recenzent, ki je izdelal oceno skladnosti s sodobnimi spoznanji stroke oziroma strok, ki opredeljujejo predmet oziroma področje:		
(ime in priimek, znanstveni naslov, z velikimi tiskanimi črkami)		
Recenzent, ki je izdelal oceno o metodično-didaktični ustreznosti:		
(ime in priimek, znanstveni naslov in/ ali naziv, z velikimi tiskanimi črkami)		
Recenzent, ki je izdelal oceno o razvojno psihološki ustreznosti:		
(ime in priimek, znanstveni naslov in/ ali naziv, z velikimi tiskanimi črkami)		
Vrste vzgojnoizobraževalnih programov: <ul style="list-style-type: none"> ☐ osnovnošolsko izobraževanje ☐ osemletno ☐ devetletno ☐ vzgoja in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami ☐ osnovno glasbeno izobraževanje ☐ gimnazijsko izobraževanje ☐ splošno ☐ strokovno ☐ nižje poklicno izobraževanje ☐ srednje poklicno izobraževanje/ dualni sistem ☐ srednje poklicno izobraževanje/ šolski sistem ☐ srednje tehniško oz. strokovno izobraževanje ☐ poklicno-tehniško izobraževanje ☐ drugo: 		
Ime programa/programov: (obdelovalec lesa, kuhar, zlatar, oskrbnik, kemijski tehnik...)	Predmet:	Razred: Letnik: Število ur:
Ime programa/programov: (obdelovalec lesa, kuhar, zlatar, oskrbnik, kemijski tehnik...)	Predmet:	Razred: Letnik: Število ur:
Ime programa/programov: (obdelovalec lesa, kuhar, zlatar, oskrbnik, kemijski tehnik...)	Predmet:	Razred: Letnik: Število ur:
Ime programa/programov: (obdelovalec lesa, kuhar, zlatar, oskrbnik, kemijski tehnik...)	Predmet:	Razred: Letnik: Število ur:

VLOGA ZA POTRDITEV
KOMISIJA ZA UČBENIKE

III. POPIS OBLIKOVNO-TEHNIČNIH ELEMENTOV UČBENIKA																							
<p><i>Format:</i></p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 33%;">▶A4 (210x297)</td> <td style="width: 33%;">▶A5 (148x210mm)</td> <td style="width: 33%;">▶A6 (105x148mm)</td> </tr> <tr> <td>▶B4 (250x353mm)</td> <td>▶B5 (176x250mm)</td> <td>▶B6 (125x176mm)</td> </tr> <tr> <td colspan="3">▶drugo:</td> </tr> </table> <p style="text-align: center;">(če učno gradivo ne bo izdano v knjižni obliki)</p>				▶A4 (210x297)	▶A5 (148x210mm)	▶A6 (105x148mm)	▶B4 (250x353mm)	▶B5 (176x250mm)	▶B6 (125x176mm)	▶drugo:													
▶A4 (210x297)	▶A5 (148x210mm)	▶A6 (105x148mm)																					
▶B4 (250x353mm)	▶B5 (176x250mm)	▶B6 (125x176mm)																					
▶drugo:																							
<p><i>Predvidena oblika vezave knjige/ izdelka:</i></p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 33%;">▶ lepljena v blok</td> <td style="width: 33%;">▶ šivana</td> <td style="width: 33%;">▶ drugo**:</td> </tr> </table>				▶ lepljena v blok	▶ šivana	▶ drugo**:																	
▶ lepljena v blok	▶ šivana	▶ drugo**:																					
<p><i>Platnice:</i></p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td>▶ mehke</td> <td>▶ trde</td> </tr> </table>	▶ mehke	▶ trde	<p><i>Papir:</i></p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 33%;">○ za platnice</td> <td style="width: 33%;">▶ gramatura:</td> <td style="width: 33%;">▶ drugo**:</td> </tr> <tr> <td>○ za knjižni blok</td> <td>▶ gramatura:</td> <td></td> </tr> </table>			○ za platnice	▶ gramatura:	▶ drugo**:	○ za knjižni blok	▶ gramatura:													
▶ mehke	▶ trde																						
○ za platnice	▶ gramatura:	▶ drugo**:																					
○ za knjižni blok	▶ gramatura:																						
<p><i>Predvidena teža učbenika:</i></p>																							
<p><i>Predviden obseg v straneh:</i></p>	<p><i>Način tiska:</i></p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 33%;">enobarven</td> <td style="width: 33%;">večbarven</td> </tr> <tr> <td>▶ na platnicah</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>▶ v knjižnem bloku</td> <td>☐</td> </tr> </table>	enobarven	večbarven	▶ na platnicah	☐	▶ v knjižnem bloku	☐	<p><i>Predvidena uporaba črk:</i></p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td>▶ slog:</td> </tr> <tr> <td>▶ velikost:</td> </tr> </table>		▶ slog:	▶ velikost:												
enobarven	večbarven																						
▶ na platnicah	☐																						
▶ v knjižnem bloku	☐																						
▶ slog:																							
▶ velikost:																							
<p><i>Predvideno zunanje oblikovanje knjižnega bloka:</i></p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <tr> <td style="width: 33%;"></td> <td style="width: 16.5%;">enostolpična</td> <td style="width: 16.5%;">dvostolpična</td> <td style="width: 35%;">kombinirana</td> </tr> <tr> <td>▶ oblika knjižne strani:</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>▶ opomba/-e pod črto</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>▶ obrobnička/-e oz. marginalija/-e</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> </table>					enostolpična	dvostolpična	kombinirana	▶ oblika knjižne strani:	☐	☐	☐	▶ opomba/-e pod črto	☐	☐	☐	▶ obrobnička/-e oz. marginalija/-e	☐	☐	☐				
	enostolpična	dvostolpična	kombinirana																				
▶ oblika knjižne strani:	☐	☐	☐																				
▶ opomba/-e pod črto	☐	☐	☐																				
▶ obrobnička/-e oz. marginalija/-e	☐	☐	☐																				
<p><i>Predvideni načini označevanja vsebin:</i></p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 33%;">▶ z barvo</td> <td style="width: 33%;">▶ s senčenjem</td> <td style="width: 33%;">▶ s simboli</td> </tr> <tr> <td colspan="3">▶ drugo**:</td> </tr> </table>				▶ z barvo	▶ s senčenjem	▶ s simboli	▶ drugo**:																
▶ z barvo	▶ s senčenjem	▶ s simboli																					
▶ drugo**:																							
<p><i>Predviene vrste ilustrativnega gradiva:</i></p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 25%;">○ diagrami</td> <td style="width: 25%;">○ dokumenti</td> <td style="width: 25%;">○ dokumentarne ilustracije</td> <td style="width: 25%;">○ fotografije</td> </tr> <tr> <td>○ načrti</td> <td>○ grafikoni</td> <td>○ reprodukcije umetniških del</td> <td>○ risbe</td> </tr> <tr> <td>○ zemljevidi</td> <td>○ simboli</td> <td>○ tabele</td> <td>○ tabele enačb</td> </tr> <tr> <td colspan="4">○ tehnične ilustracije</td> </tr> <tr> <td colspan="4">○ drugo**:</td> </tr> </table>				○ diagrami	○ dokumenti	○ dokumentarne ilustracije	○ fotografije	○ načrti	○ grafikoni	○ reprodukcije umetniških del	○ risbe	○ zemljevidi	○ simboli	○ tabele	○ tabele enačb	○ tehnične ilustracije				○ drugo**:			
○ diagrami	○ dokumenti	○ dokumentarne ilustracije	○ fotografije																				
○ načrti	○ grafikoni	○ reprodukcije umetniških del	○ risbe																				
○ zemljevidi	○ simboli	○ tabele	○ tabele enačb																				
○ tehnične ilustracije																							
○ drugo**:																							
<p><i>Predvideni dodatki k gradivu:</i></p>																							
IV. IZJAVA O TEHNIČNI, ESTETSKI IN VIZUALNI USTREZNOSTI																							
<p>Podpisani</p> <p style="text-align: center;">(ime in priimek likovno-tehničnega urednika, z velikimi tiskanimi črkami)</p> <p>sem pregledal učbenik, ki je naveden v točki II. tega obrazca in izjavljam, da je z vidika tehnične opreme, splošnih norm estetskega oblikovanja ter vizualne podobe ustrezno.</p> <p style="text-align: center;">Podpis:</p>																							

PRILOGA B: Navodilo za recenzente učnih gradiv

Navodilo za recenzente učnih gradiv

Recenzije učnih gradiv sodijo v tri kategorije:

1. Strokovna recenzija
2. Metodično-didaktična recenzija
3. Razvojno-psihološka recenzija

Recenzent označi kategorijo strokovnega pregleda.

Splošni pogoji za recenzenta

1. Recenzent mora biti strokovnjak z znanstvenim naslovom za določen predmet, predmetno ali strokovno področje oziroma z najvišjo možno stopnjo izobrazbe, ki jo je v Republiki Sloveniji na določenem področju možno pridobiti.
2. Recenzent, ki poda oceno o metodično-didaktični ustreznosti, mora biti vzgojitelj, učitelj, predavatelj višje strokovne šole, učitelj praktičnega pouka ali strokovnjak z znanstvenim naslovom za področje metodike in didaktike.
3. Recenzent, ki poda oceno o razvojno psihološki ustreznosti, mora biti strokovnjak s področja razvojne psihologije.
4. Recenzent, ki obravnava posamezni učbenik, ne sme biti avtor ali soavtor učbenika oziroma svetovalec pri pripravi učbenika, ki ga recenzira.

Navodila za delo

1. Recenzent poda oceno o skladnosti učnega gradiva s sodobnimi spoznanji stroke oziroma strok, ki opredeljujejo predmet oziroma poklicno področje.
2. Recenzent, ki poda oceno o metodično-didaktični ustreznosti, je praviloma vzgojitelj, učitelj, predavatelj višje strokovne šole, učitelj praktičnega pouka ali strokovnjak z znanstvenim naslovom za področje metodike in didaktike.
3. Recenzent, ki poda oceno o razvojno psihološki ustreznosti, je strokovnjak s področja razvojne psihologije.
4. Pred oddajo recenzije Komisiji za učbenike Strokovnega sveta za splošno izobraževanje, mora recenzent pregledati končno verzijo učnega gradiva, vključno z vsem slikovnim materialom ter končno postavitvijo strani.
5. Na obrazcu mora recenzent jasno označiti ali je pregledal gradivo v celoti ali le del gradiva z navedenimi številkami poglavij oziroma strani.
6. V kolikor je recenzent pregledal gradivo večkrat, mora na obrazcu označiti ali so njegove predhodne pripombe bile zadovoljivo upoštevane.
7. Oceno ustreznosti recenzent poda tudi glede na strokovno pravilnost gradiva in ne glede na skladnost z učnim načrtom.
8. Izjava, da ponoven pregled ni potreben, pomeni da je gradivo s strokovnega vidika primerno za dokončno potrditev.

PRILOGA C: Obrazec za oceno recenzenta

OBRAZEC ZA OCENO RECENZENTA
KOMISIJA ZA UČBENIKE
STROKOVNI SVET REPUBLIKE SLOVENIJE ZA SPLOŠNO IZOBRAŽEVANJE

I. PODATKI O ROKOPISU		
<div style="text-align: right; font-size: small;">(Stran izpolni založnik pred oddajo recenzentu.)</div> <p>Naslov učbenika:</p>		
Avtor/ Avtorji		
Založba		
<p>Učbenik bo namenjen naslednjemu/ -im vzgojnoizobraževalnemu/ -im programu/ -om:</p> <p> ☐ osnovnošolsko izobraževanje ☐ osemletno ☐ devetletno ☐ vzgoja in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami ☐ osnovno glasbeno izobraževanje ☐ gimnazijsko izobraževanje ☐ splošno ☐ strokovno ☐ nižje poklicno izobraževanje ☐ srednje poklicno izobraževanje ☐ srednje tehniško oz. strokovno izobraževanje ☐ poklicno-tehniško izobraževanje ☐ drugo: </p>		
Ime programa/programov: <small>(obdelovalec lesa, kuhar, zlatar, oskrbnik, kemijski tehnik...)</small>	Predmet:	Razred: Letnik: Število ur:
Ime programa/programov: <small>(obdelovalec lesa, kuhar, zlatar, oskrbnik, kemijski tehnik...)</small>	Predmet:	Razred: Letnik: Število ur:
Ime programa/programov: <small>(obdelovalec lesa, kuhar, zlatar, oskrbnik, kemijski tehnik...)</small>	Predmet:	Razred: Letnik: Število ur:
II. VRSTA RECENZIJE		
<div style="text-align: right; font-size: small;">(Založnik označi vrsto ocene.)</div> <ul style="list-style-type: none"> ○ Ocena skladnosti s sodobnimi spoznanji stroke oziroma strok, ki opredeljujejo predmet oziroma področje ○ Ocena metodično didaktične ustreznosti ○ Ocena razvojno psihološke ustreznosti 		
Izjavljamo, da je rokopis recenzentu oddan skladno z drugim in tretjim odstavkom 9. člena Pravilnika o potrjevanju učbenikov.		
Datum oddaje rokopisa:	Podpis odgovorne osebe založnika:	Žig

OBRAZEC ZA OCENO RECENZENTA
KOMISIJA ZA UČBENIKE
STROKOVNI SVET REPUBLIKE SLOVENIJE ZA SPLOŠNO IZOBRAŽEVANJE

III. PODATKI O RECENZENTU
Ime in priimek:
Izobrazba:
Naziv: (mentor, svetovalec, svetnik)
Znanstveni naslov: (npr. redni profesor, izredni profesor, docent, asistent, predavatelj višje strokovne šole)
IV. BIBLIOGRAFIJA NA PODROČJU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA
Avtorstvo gradiv:
Recenzija gradiv, sekundarno avtorstvo:
Druge aktivnosti: (npr članstvo v komisijah, mentorstvo ...)
V. PISNA OCENA
(Recenzent označi vidik opravljene ocene.)
<ul style="list-style-type: none">○ Ocena skladnosti s sodobnimi spoznanji stroke oziroma strok, ki opredeljujejo predmet oziroma področje○ Ocena metodično didaktične ustreznosti○ Ocena razvojno psihološke ustreznosti
Pisna utemeljitev ocene besedilnega in nebesedilnega dela prejetega učbenika:

VI. POVZETEK OCENE

Pred pregledom sem bil seznanjen s Pravilnikom o potrjevanju učbenikov in pojasnili za recenzenta (<http://www.zrss.si>): da ne

Pregledal sem predlog učbenika v dokončnem 1:1 formatu (celotni besedilni in nebesedilni del): da ne

Pregledal sem učbenik:

v celoti del, in to od poglavja _____ do _____ oz. od strani _____ do _____ strani.

Pri ponovnem pregledu so bile moje pripombe ustrezno upoštevane:

da ne jih nisem imel

Pregledano učbenik v celoti: ustreza delno ustreza ne ustreza

VII. DODATNE OPOMBE

Datum:

Podpis recenzenta:

PRILOGA D: Učbeniški vprašalnik Evropskega združenja založnikov

- Ali imate sistem potrjevanja učbenikov?
- Kdo jih potrjuje?
 - a) Ministrstvo za šolstvo
 - b) Ostale inštitucije, prosimo specificirajte:
 - c) Nedržavne inštitucije, prosimo specificirajte:
- Kdo založnikom naroči učbenike?
 - a) šole
 - b) starši
 - c) lokalne oblasti
 - d) Ministrstvo za šolstvo
 - e) Drugi, prosimo specificirajte:
- Kdo plačuje učbenike?
 - a) šole
 - b) starši
 - c) lokalne oblasti
 - d) Ministrstvo za šolstvo
 - e) drugi, prosimo specificirajte:
- V primeru, da učbenike naroči in / ali plača Ministrstvo za šolstvo, kakšen je proces priprave in odobritve novih učbenikov?
 - a) Javni razpis – Ministrstvo za šolstvo ali druge institucije, pooblaščen s strani ministrstva, na podlagi razpisa odobrijo določene učbenike.
 - b) Ni javnega razpisa – založniki predložijo v potrditev nov učbenik Ministrstvu za šolstvo in tako pridobijo potrditev, ki omogoča, da se učbenik uporablja v šoli.
- Če učbenike plača šola oz. lokalna oblast, kdo finančno preskrbi te institucije za nakup učbenikov?
- Kdo distribuira učbenike?
 - a) Založnik, ki izda učbenik
 - b) Distributer, pooblaščen s strani Ministrstva za šolstvo
 - c) Ostali, prosimo specificirajte:

- Koliko učbenikov Ministrstvo za šolstvo potrdi za posamezni predmet?
 - a) Enega
 - b) Največ dva
 - c) Več kot dva
- Navedite stopnjo davka, ki se v vaši državi uporablja za
 - a) učbenike
 - b) knjige

PRILOGA E: Učbeniški vprašalnik Založbe Rokus Klett, d.o.o.

- Ali imate sistem potrjevanja učbenikov?

Če je odgovor DA, sledijo naslednja vprašanja:

- Katera od naštetih gradiv so predmet potrjevanja:
 - a) učbenik
 - b) delovni zvezek
 - c) atlas
 - d) zbirka vaj
 - e) drugo (prosimo napišite kaj)
- Kako dolgo velja potrditev posameznega gradiva?
- Kdo objavi katalog potrjenih gradiv?
- Ali obstaja omejitev pri številu potrditev za isti predmet / razred?
- Ali država subvencionira ali na kakršenkoli način podpira določena učna gradiva?
- Če da, po kakšnem ključu in v kolikšni meri?
- Ali zakon dovoljuje izjeme, da učitelj poučuje samo po nepotrjenih gradivih ali mora imeti tudi potrjena?

Če je odgovor NE, sledijo naslednja vprašanja:

- Kako je reguliran trg učbenikov?
- Na podlagi česa učitelj izbere učno gradivo, po katerem bo poučeval?
- Koliko denarja (v Eur) vaša država nameni za učbenike in koliko denarja se porabi na učenca?